

BESSENYEI

ALMANACH

**A BESSENYEI IRODALMI TÁRSASÁG
ÉVKÖNYVE**

2006

BESSENYEI

ALMANACH

**A BESSENYEI IRODALMI TÁRSASÁG
ÉVKÖNYVE**

2006

Kiadja:
a Bessenyei Irodalmi Társaság
elnöksége

Felelős kiadó:
Dr. Bánszki István

Szerkesztő:
Dr. Csermely Tibor

Műszaki szerkesztés, nyomdai előkészítés:
Csermely László

2006

BESSENYEI GYÖRGY

BÖLCSESZ - KÖLTŐ, FILOZÓFUS - ÍRÓ
A MAGYAR IRODALMI MEGÚJULÁS ELINDÍTÓJA

A BESSENYEI ALMANACH
SZERZŐI

1. Dr. APORNÉ KOVÁCS ÉVA
2. Dr. BALOGH ÁRPÁD
3. Dr. BÁNSZKI ISTVÁN
4. Dr. CSERMELY TIBOR
5. DEMETER SÁNDOR
6. Dr. EXTERDÉNÉ ZSURKAI ILONA
7. Dr. FAZEKAS ÁRPÁD
8. KOCSIS CSABA
9. KOVÁCS DÁNIEL
10. KOVÁCS TIBORNÉ
11. PAPP ISTVÁNNÉ
12. PAGONYI SZABÓ JÁNOS
13. SZUNYOGH GIZELLA
14. L. TÓTH LÁSZLÓ
15. TÖRÖK FERENCNÉ (T. BOGNÁR MÁRTA)
16. WALKÓ ZOLTÁN

ELNÖKI KÖSZÖNTŐ

*„Társaságra vagyunk teremtve... ”
Bessenyei György*

Szellemi elődeink 1898-tól 1948-ig működtették a „*műveltségért, magyarságért*”, e nyírségi táj felvirágoztatásáért küzdő egyesületüket: a Szabolcs Vármegyei Bessenyei Kört. Rendkívüli, eredményes tevékenységüknek nem a tehetség vagy az ambíció hiánya, hanem a tragikus fordulat évében megjelenő diktatúra vetett véget.

A félévszázados működést a mintegy negyvenéves sajnálatos némaság követte. Ennek következtében a megye szellemi elitje csak 1987-ben volt képes arra, hogy megalakítva a nagy előd nevét örökségként vállaló Bessenyei György Irodalmi és Művelődési Társaságot, új nemzedékként küzdjön tovább a „*műveltségért, magyarságért*” – ma is időszerű eszményeiért.

Ez a szellemi tevékenység – az ország számos városában, a megyében, zömmel Kisvárdán, Tiszabercelen és Nyíregyházán élő mintegy kétszáz személy: irodalombarát, zenerajongó, képzőművész, orvos, mérnök, tanár és könyvtáros révén immár 19 éve folyamatosan tart.

19 éve, havonta, rendszeresen.

Irodalmi, tudományos, zenei, nyelvészeti előadások, szerzői estek, könyvpremierek, Bessenyei irodalmi-filozófiai értékeit örökségként vállaló kutatómunka, kulturális rendezvények, hagyományörző kirándulások, emléktábla állítások, szobor-koszorúzások... és így tovább!

19 éve. Töretlen lelkülettel a „*szép, az igaz és a jó*” iránt.

Bessenyei szellemében: a hazát, a szülőföldet szerető, a „*nemzetet emelő*”, az anyanyelvet megbecsülő, ápolását vállaló, az ostobaságot és az erőszakot elutasító magatartás szellemében.

Társaságunk nagyra becsült, hűséges tagjai ebben a tisztesség-tudatban ismerjék meg az elmúlt 19 év egyetlen évének olvasmányos és hiteles tükrét,

a BESSENYEI ALMANACH 2006
című társasági kiadványunkat!

Dr. Bánszki István
a Társaság elnöke

2006. JANUÁR

Bemutakoztak az Alkotó Képzőművészek és Írók Országos

Szövetségének tagjai *Lírám víg húrjain* címmel

Demeter Sándor

Pagonyi Szabó János

T. Bognár Márta

Szunyogh Gizella

Demeter Sándor

1932-ben született Nyíregyházán. Szobafestőként dolgozott aktív korában. 1992-ben ment nyugdíjba.

Művészetek iránti érdeklődését apai ágról örökölte. Egész életét végigkíséri az irodalom, a festészet és a szobrászat iránti szeretet.

Nyugdíjasként kezd el verseket írni, ugyanakkor zsírkréta rajzaiból és szőlőgyökér-szobraiból számos kiállításon mutatta be műveit.

Verseskötetei: FÉNYSUGÁR 1-2 kötet, VERSCSOKOR saját illusztrációival, 2002-ben ŐSZ VARÁZSA, 2003-ban MAGÁNYOS AKÁCOK, 2006-ban ÉLETMORZSÁK címmel jelentek meg. Az AKÁCOK CSILLAGFÉNYBEN Pagonyi Szabó János szerzőtársával jelent meg.

Folyamatban van az AKÁCILLAT HOVA TŰNTÉL? és a SARJAD AZ AKÁC című verseskötetek megjelenése.

1999-től tagja az AKIOSZ-nak.

2005-ben az Ózdi Irodalmi Csoport által meghirdetett III. Aranytoll Irodalmi Pályázatán költői munkája elismeréseként NÍVÓDÍJBAN részesült.

MIKOR AZ ÉVEK ÖSSZECSÚSZNAK

Az évek már lassan összezsúsznak
hasztalan jönnek a régi álmok –
hiába tekintek fel az égre,
évek „csúcsa” illan a messzeségbe.

Megcibálva, deres, kusza hajam
évek ködharmata hull felette –
hiába lázadozott emlékeim
az életemnek jutalma s reménye.

Az évek már lassan összezsúsznak
amely még néha régi álmat rebeg –
oly „büszkén”, mint árnyékok suhannak
s felém úgy, mint megbékítő lebeg.

Így haladnak az évek lábujjhegyen
összezsúsznak, mint törékeny álmok –
nem fordul meg, ring az élet ritmusán,
mint halkan zengő, édes dallamok.

A nyomtalan időt egybefognám,
mint könnyeket valaki a cserjén –
de hiába tekintek az égre...
összezsúsznak az évek s letörten,
mint idegen illan a messzeségbe.

GYERMEKSZEM SZÉP SUGARA

Életemnek hogy tündökölt
gyermekszeme szép sugara,
minden zengett és virágzott.

Életemnek hogy tündökölt
gyermekszeme szép sugara,
a boldogság szelíd varázsa.

Eljött késő ősz utója,
bús forrás felett s kimerült,
s holt leveleit leszórja.

Megöregedve, görnyedten,
évet évre tékozlok –
egy örök hiány van bennem.

Ha a kéklő messzeségek
a dombokra ereszkednek –
gyönyörködve megcsodálom.

Nézz a foszlott lombú fára,
így telik életünk világa –
s nem marad már semmi hátra.

Már nincs lelkemben érzélem:
tudom, hogy sorsom tiszteljen,
mert mit sem tehetek ellen!
Visz az út, s győz az értelem.

LÉPÉSEK A RÖGÖN

Megjártam sok út rögös vonalát,
mikor az alkony már lassan kihunyt –
sok csillag is előtűnt a domb mögött,
s messze kószált a sok-sok gondolat,
minden este mégis visszatérek –
hol az út elrejtí arcom hallgatom
a sarjúerdő gyöngy visszhangját.

Megjártam sok út rögös vonalát,
hol rozsdás rögök alszanak alatt –
s talán álmodnak is ők valamit,
mint ott, hol emlék hortyog valamit,
majd minden mi volt, lassan eltűnik –
minden este mégis visszatérek,
oda, hol elrejtí arcom az út,
s az elszáradt fatuskó még kihajt!

Hogy el ne tévedjek, rögökre nézek,
s ha már az úton tettem pár lépést,
melyet kijelölt nekem az élet
rögökre taposva tovább megyek,
hajamon hordom éveknek porát,
s a mindenségre éj borítja fátylát –
lám! A zordon sors össze így hozott
milyen csodás, jóságos vagy te Élet.

NYÍREK KÖZÖTT

Mezők s nyírjések, itthoni tájam
hívogat öled lágy ragyogásban,
illatod árama legyen enyém
az éjszakai harmat rám hulljon,
fáidon sokszínű levél születik,
nézem a hajnalt, ahogy ébredszik,
s felragyog tiszta ténye a létnek.

Egy könnycsepp legördül az arcomon,
mert a Mindenség felemel észrevétlen,
s e szépséggel szívem ma megtelik,
így élek színek, árnyalatok közt,
ha nyírjések illata száll felém –
veled vagyok, én itt cseperedtem...
nekem húst adtál, s édes meleget. .

Mezők s nyírjések, itthoni tájam
lassan elhagyom e szürkülő tájam,
ahol csillag égett a magasban –
fáid árnyában mennyi sokat álltam,
akkor még nem volt ősz szál hajamban,
rég volt: ma már dér lepi lassacskán,
a nyírjes is titkon álmodik rólam
s pajkosan terítik lombjukat rám.

A mezőn s fákon mélységes csend ül,
hideg mosollyal és csodálkozón –
ahogy gondolat a lombokon fent ül,
szenderülve harmatot isznak mohón,
már a felhő-lovak is fel-feltűnnek...
oly sűrűn, szinte egymásba botlanak,
jönnek-mennek új híreket hozón.

Pagonyi Szabó János

Nyíregyházán született 1943-ban. Iskoláit is itt végezte, majd a Rendőrtiszti Főiskolán szerzett diplomát, ma nyugdíjas.

Versírással már kisdíák korában foglalkozott. Azután hosszú szünet után 1989-ben újra kezdte, és azóta folyamatosan ír.

Megjelent verses kötetei: **Magányos akácok 2003. január**, **Akácok csillagfényben 2003. október**, **Arany a homokban 2006. augusztus**

Versei antológiákban, újságokban, a KRISTÁLY központi és területi kiadásában, más kiadványokban olvashatók –, illetve tárlatnyitásokon, ünnepeken, falunapokon, rendhagyó irodalmi órákon, irodalmi kávé- és teaházakban hallhatók.

NIVÓ-díjas (Szt. Apostol Kiadó): CSERHÁT-díjas (Cserhát Művészkör, ARANYTOLL-díjas (Alkotó Képzőművészek Írók Országos Szövetsége) költő, kitüntetett előadóművész (Cserhát Művészkör)

Tagja a CSERHÁT Művészkörnek (Bp. a MAIT-nak (Magyar Alkotók Internetes Társulása Miskolc), a HAT-oknak (Hegyaljai Alkotók Társulása Szerencs), a Bessenyei György Irodalmi és Művelődési Társaságnak Nyíregyháza), a (Móricz Zsigmond Kulturális Egyesületnek Nyíregyháza). Alapítója: a Váci Mihály Társaság Kulturális Egyesületnek Nyíregyháza.

Lírám víg húrjain...

Lírám víg húrjain táncolnak ujjaim!
Lelkem egy költemény: versekbe önteném...
Hitemmel vállalom, tollammal szántatom,
Táplálja reményem műgondos vetésem!

Magamból kiírom... barázdák papíron...
Áradnak belőlem: éjszaka, kelőben,
Nappal, vagy utazom: mikéntjét kutatom.
Múzsámra foghatom: csókolja homlokom!

Forgatom tollamat: érik a gondolat:
Sarjadó vetésem mívelem eképpen!
Izzadság rátapad: nem marad ásatag
Lírám, ha széltében aratom értékem?!

Szavakban szellemek: rímekbe szedtelek!
Szikrázó gondolat: sorokba fogtalak!
Formába bújtatok, lelkekre hassatok,
Csengjete-kongjatek hullámszó dallamok!

Bérceken zengjete, csúcsokra érjete:
ERATO* szívének szerelmi éneket,
Húrok már csendesek, rímpárok csengenek:
EUTERPÉ* értő fülére leljete!

**Zeusz leányai közül: ERATO a szerelmi, EUTERPÉ a lírai költemény istennője*

Mondd miért...?

Mondd, miért versz bennünket, Uram?!
Hegymagas lehet tán vétkünk?!
A keserves századok után is
Poklok tüzeiben égünk!

Porosan rajtunk a mente,
Leszegve tartjuk a fejünk,
Mintha nagy bűnök közepette
Nem találnánk meg a helyünk.

Pedig milyen nagy reménnyel
Kerestünk, s találtunk hazát...
Szent-királyunk intelmével
Kezünkbe vettük a Bibliát.

Istenfélő magyarokként
Éltünk és maradtunk jelen.
Menténkről porold le gyászunk!
S emelj magasra Istenem!

Sólyomszárnyaink tedd szabaddá!
Nehéz láncok már ne kössenek!
Add a vétkeink bocsánatát,
Hogy boldogabb idők jöhessenek!

Hallgasd meg esdeklő szavaink!
Nyújtsd felénk segítő karod!
Csak a magyar szablyák éleit
Ötvözzék nemes anyagok!

Békés vizekre vezess, ó, Uram!
Ahol Noé bárkája vesztegel.
Akadna ott magnak tán egy magyar,
Ki e szent földbe szárba szökell!

Adjál erőt és kitartást újra,
Hogy büszkeség töltsé a magyart!
Ősei megfakult zászlajával
Magasra emelhesse a kart!

Nyilától nem félhet Európa,
Hisz íján az ideg szakadt!
De tudása, szorgalma, kitartása
Alapján tiszteljük a magyart!

Apáink vérétől vezérelten
A hon legyen mindenekelőtt!
S feszüljön rajtunk a menténk,
Mint őseinken, azelőtt!

Menténket büszkén viselnénk.
Szánkon a leghszentebb igéd:
Esküszünk! Aldanánk neved,
A magyarok Istenéét!

Vágyak hídján

Csillagfényű szemeidben
Huncut a mosoly!
Simogató tenyeredben
Gyengédség honol.

Barackorcád hamvas pírján
Tiszta üzenet:
Búgó hangod vágyak hídján
Szítja tüzetet!

Megérintett a szerelmed...
Micsoda varázs?!
Őled rózsaligetében
Lehetek parázs!

Lángtengered hullámzása
Mennyekbe emel...
Ily gyönyörű utazásra
Veled megyek el!

Elégek a tüzed hevén,
Mint a rózsaaág,
Szirmait terítem eléd
Nyoszolya gyanánt!

Gyöngyharmattal hűsítgetem
Bársony bőrödet...
Ajkaidra csókolgatom
Érzelmeket.

Tűzimádó

Hamvadó parázsban
Szikra fénye vagyok,
Szemem sugarában
Pisla-láng hunyorog.

Hamu alatt szívem
Szunnyadó zsarátban.
Lelkem ernyedt húrja
Pernye puhaságban.

Krátértűz kellene:
Égető hevület!
Lángtenger, lavina
Lobogó szeretet.

Szikra-esőt szórva
Izzana a zsarát,
Tűzgolyó, lángcsóva
Perzselné a falát

Szemed fényes egén,
Varázsos öledben
Örömmel elégnék
Lázás szerelemben.

Tűzbe vetem magam:
Tűzed katlanába!
Tűz égesse testem
Tűzvörössé válva!

Veled együtt égve
Tűzimádó lettem!
Heves véred fénye
Őrködjön felettem!

Örökéltű lángod
Csak nekem lobogjon!
Tomboló szerelmünk
Soha ne hamvadjon!

KI TÜZET VET...

Repes Anyám, szíve vágyik,
Acélt, kovát csíhol össze,
Remény, szikra körülötte,
Lehet még picinyke láng is!

Acél, kova egy akarat.
Csillag gyúl ki, szikra eped:
Tűzvirága nyíljon neked!
Ki tüzet vet, tüzet arat!

Zsarát hevén ireg-forog,
Fel is lobban, ahogy várta.
Tűzből pattant rózsaszála
Zefír szárnyán tova robog!

Hajlong egyre-másra lángja:
Kényes szellő körbe fordul,
Csillag fénye földre csordul,
Tüzes táncát mikor járja!

Éltető tűz árad róla
Szíve meleg, szeme lángol,
„TÜZVIRÁG” lett a szikrából,
Anyám álma vált valóra!

T. Bognár Márta

Szegeden született, iskoláit is nagyrészt itt végezte, legutóbb a Tanárképző Főiskolát.

Mindig szorgalmas írogató volt, de ezzel nem volt igazi célja. Később eljött az az idő, amikor gyógyszerként használta, és a „nem mondhatom el senki-nek, elmondom hát mindenkinek” időszakban rendszeresen folytatta a többször abbahagyott (hasznos) időtöltést.

1961-ben került Szabolcs megyébe, majd második házassága révén Nyíregyházára.

Egyre több helyen jelentek meg elbeszélései, novellái: irodalmi folyóiratokban, antológiákban. Tagja a HAT-ok társaságának (Hegyaljai Alkotók Társulása, Szerencs) és a Miskolci Irodalmi Rádióknak.

Jelenleg – mint nyugdíjas pedagógus – immáron több éve egyedül él, tehát bőven jut ideje írásra.

Júniusban jelent meg novellás kötete: *Életmorzsák* címmel és készen van családregénye is: *Gyökereim*. Ennek alcíme lehetne: *Hogyan élt egy pedagógus család a múlt század első felében?*

Irogató nyugdíjasként jelmonda lett Marquez mondása: „Az öregkor nem más, mint tisztességes szerződés a magánnyal.”

ÖRÖK SZERELEM

A gyorsvonat pontosan indult az újjáépített pályaudvarról. Csendes kattogása vagy álomba ringatta az utazókat, vagy elmélyülésre, gondolkodásra készítette. Éva az ablak mellett ült, kifelé nézett és gyönyörködött az elsuhanó táj hermelin-fehér tisztaságában. Most is nagy pelyhekben hullott a hó, a kora téli délutánt még ezüstösebbé téve. Néha egy-egy madár röppent a behavazott ágakra, ahonnan csak a lehulló hópamat pottyánása hallatszott. Persze, ezt is elnyomta a vonatkerekek kattogása, de Éva szinte hallotta a lehulló a kis zuhanás hangját, mint otthon a kertben. Elmerült a csodálatos látványban, és ugyanakkor megjelent lelki szemei előtt egy másfajta fehérség, egy habos menyasszonyi ruha szépsége, tiszta fehér suhanása. Karácsonykor eljegyzik egymást Ákos-sal, és nyáron, a diploma után összeházasodnak. A szülők már tervezgetnek, és ők is, hogy életüknek ez a csodálatos napja emlékezetes lehessen mindannyiuk számára. Éva arcán kis mosoly suhant át, és akaratlanul is párjára nézett, a mellette ülő Ákosra, aki a nyitott könyvbe merülve múltatta az időt. Ákos megérezte a mosolygó, felé forduló arcot és felnézett könyvéből:

– Min mosolyogsz, virágszál? – kérdezte szerelmét, akinek mindig valami szép megszólítást talált ki. – Nem volna jobb, ha te is átnéznéd az anyagot, holnap erős napunk lesz, aztán majd a téli szünetben pihenünk.

– Igazad van, de gondolatban kissé előre szaladtam és a karácsony kétszeres szépsége jutott eszembe.

– Én is sokat gondolok rá – mondta mosolyogva Ákos, – de ha nem sikerül a félév, akkor aztán hajrázhatunk a boldogság mellett. Pedig azt a pár napot igazán a boldogságunknak és a pihenésnek szánom.

Éva kinézett még egyszer az ablakon, aztán szót fogadva, ő is kinyitotta a jegyzetfüzetét.

A vonat pedig surrogott tovább a maga megszabott útján, csak a nagyobb helységek előtt rikkantott egyet. De ezt a hosszú út egyetemistái, főiskolásai már megszokták, fel sem néztek jegyzeteikből a megállóknál. Tudták, kik szállnak fel olyanok, akik velük együtt mennek vissza, de nekik is szinte már bérelt helyük volt közöttük. Mindegyikük fejében az motoszkált, hogy csak legyenek túl a félévi vizsgákon, szigorlatokon, aztán majd gyönyörködnek a táj csendes szépségében.

A gyors falta a kilométereket egymás után, kattogtak a kerekek a hideg-dermedt síneken, majd ismét rikkantott egyet, és teljes erejéből kirepült a neki megépített egyenesből, a sínekről, és lassítás nélkül, súlyos terhével együtt az összetört állomásépületben landolt. Csikorgás, csörömpölés, recsegés, ropogás – rémült sikolyok hallatszottak mindenfelől. A vonat megállt, de a kábult utasok még percekig dermedt csendben várták a következő szörnyűséget. Aztán teljes erővel kitört a pánik. Jajgatás, hörgés, segélyhívás hallatszott a kocsi hátsó feléből – ami aránylag épen maradt. A vonat eleje az állomásépületet átszakítva, összegyűrődve csendesedett el. Perceken belül kiszállt a rendőrség, a mentők, az épületben tartózkodó utazni szándékozók, a személyzet, mind-mind a szerencsétlenség helyszínén megkezdte a mentést.

Éváék kocsija roncsokban hevert. Ugyanígy a következő pár szakasz is. Ott már csend volt. Még egy-egy nyögés, jajgatás hallatszott, aztán a mindent eldöntő süket csend. Rajtuk már nem tudtak segíteni...

A mentés sokáig tartott, következett az azonosítás, ami aránylag könnyen ment a diákigazolványok adatai szerint.

Éva, Ákos és még másik három városbeli társuk összezúzott testtel feküdtek a roncsok között. A szemle és azonosítás után megállapítást nyert, hogy 29 halott és több mint 60 sebesült maradt a helyszínen. A sebesülteket gyorsan elszállították, remélve, hogy még tudnak rajtuk segíteni. A pár perccel előbb még szűztiszta havat romok, roncsok, vér és letakart hullák borították be. A délután csendjét a szirénázó mentők, rendőrök száguldozásai törték meg. A közben kiérkezett bizottság megállapította, hogy hibás váltóállítás következtében keletkezett a tömegkatasztrófa.

Lassan besötétedett –, hiszen tél volt, ilyenkor gyorsan száll le az est. Éva és Ákos egymás kezét fogva néztek le összeroncsolt testükre és társaik élettelen hulláira. Lelkeik a szerencsétlenség helyszínén lebegtek. Mindent láttak, mindent megértettek, és tudták, hogy a földön töltött kevéske fiatal életük ezzel véget ért. Velük, a lelkekkel gyorsan száguld az idő: látták az azonosítást, a szülők iszonyú bánatát, az ismerősök szívszorító döbbenetét, az értük ontott sok-sok könnyet.

– Nézd, Laci is itt van velünk!

– Igen! És Ági, Pali is!

– Szegény szülők, a mieink is, és az övék is mit érezhetnek?! Pedig tudhatnák, hogy nekünk már nem fáj semmi, csak az ő fájdalmuk – mondta a mindenre érzékenyen reagáló Éva-lélek.

– Látod, most van a temetésünk – szól Ákos-lélek – és jobban szorította Éva kezét.

– Nézd, mennyien vannak! Mindenki sír, mindenki minket gyászol! Mennyi könny hull értünk. Gyászolják fiatal életünk elmúlását, a be nem fejezett egyetemet, a barátainkat, akik velünk együtt, egy más helyszínen vannak eltemetve.

– Kísérjük haza szüleinket, és próbáljuk megvigasztalni őket.

– Addig elengedjük egymás kezét, majd utána találkozunk ismét – nyugtatta Ákost is, magát is Éva. – Aztán pedig indulnunk kell!

– Látod, a többiek már úton vannak a végső hazába!

– Menjünk hát szüleink nyomában!

Mindketten elindultak, és a fájdalmak útján kísérték haza szüleiket. A lelkek nyugodtak voltak, hiszen egy sírba lettek temetve, ott is, örökre együtt lehetnek...

Otthon anyu és apu sírása hallatszott, akik nem tudnak megnyugodni a hihetetlen tragédiában. Nem szólnak egymáshoz, de mindkét pár tudja, hogy gyermekeiket már soha többé nem láthatják, csak majd odafenn. Nekik már csak a fájdalom, az emlékezés és a fényképek maradtak. Fájdalmuk leírhatatlan. Soha nem fognak felejteni, örök seb marad lelkükben ez a tél, ez az emlék. És majd jön a karácsony, és nem lesz eljegyzés, és nem lesz kikapcsolódás, és nem lesz már pihenés, csak az eltávozottakra váró teljes megnyugvás...

– Ákos! Hallasz? Nálatok is az van, ami nálunk! Kérlek, mondd utánam, amit diktálok szólt Éva-lélek barátjához. – Anya, apa kérlek benneteket...

– Anya, apa, kérlek benneteket – ismétli Ákos-lélek szülei fülébe suttogva...

– ...engedjétek el minket a nagy útra...

- ...engedjete el minket a nagy útra...
- ...most már mennünk kell! A mi földi életünk befejeződött. Ne akarjatok minket továbbra is itt marasztalni, csak megnehezítitek a magatok kínszenvedését és a mi elmenetelünket is. Nekünk már Ott a kirendelt helyünk, minket már várnak Ott! Nézzétek, a többiek is elmentek már, nekünk is indulnunk kell. „Csak az hal meg, akit elfelejtenek”, ti pedig soha nem felejtetek el minket. Szívünk hálás szeretete mindig veletek marad. Imádkozzatok értünk, mi pedig Ott előkészítjük nektek végleges találkozásunk helyét! Isten óvjon benneteket, áldjon meg sok jóságotokért, és próbáljatok belenyugodni Isten akaratába! Mennünk kell!
- ...Mennünk kell! – fejezte be Ákos-lélek is a búcsúzást, majd ismét egymás kezét fogva szálltak fel Oda, ahol már várták őket a többiek. Még egyszer visszanéztek: látták a soha nem hervadó virágok tömegét közös sírjukon, utolsó búcsút intettek szeretteiknek, városuknak, egyetemüknek, és boldogok voltak, mert szerelmüket már nem fogja érni semmi próbatétel, ők már örökké szeretni fogják egymást, örökké egymás kezét fogva...

Ketten együtt is csak 48 évesek voltak...

HANGOK A CSENDEN

Sétám végén az erdő szélére értem. Eddig elbűvölt a madarak változatos muzsikálása: vagy párjukat hívták éjszakára, vagy már altatót daloltak egymásnak. Most, hogy alkonyul, lassan elcsendesedett minden. A nap álmosan csúszott a látóhatár pereme felé. A színek orgiáját varázsolta bámuló szemem elé. Csodálatos volt az egyre vörösebbé váló korong, mely kékre, rózsaszínre, aranyra, ezüstre festette környezetét. Délután még zivatar söpört végig a tájon, de most már kitisztult az ég, csak a lebukó nap alá húzódott a vastag takaró, amit a felhők terítettek alá. Ezt is vörösre, meg bordóra színezte, hogy alvás közben is jól érezhesse magát, magára húzva azt. Aztán, mint aki jól végezte a dolgát, lecsusszant a horizont alatti ágyába.

Elindultam hazafelé. Az erdő végtelen csendjét egy-egy kis surranás, egy-egy kis neszezés törte meg. Most indulnak éjszakai portyájukra az állatkák. Egész nap aludtak, ideje már a vacsorára valót begyűjteni.

Nemcsak a maguk bendőjét kell megtölteni, hanem apró gyerekeiknek is vinni kell a finom falatokból. Nemsokára ők is felnőnek, de addig apa, anya gondja a kis pocakok kielégítése. A nagy tölgy ágelágazásában bagoly szeme villog. Felettem az úton denevérek surrannak hangtalanul. Egy-egy lámpácska is ki-
gyullad a sűrűben. Csodálatos ez az esti csend, ez a kellemes neszezés. Egy sünike fut át az úton, biztosan udvarolni igyekszik a szomszéd fasorban lakó kedvesének. Gyorsan szedi lábacskaikat, nehogy valami elüsse. Az idegek megnyugszanak ebben a templomi csendben. Feltöltődnek a napi munka után és erőt gyűjtenek a másnapi bevetéshez.

A csendből kiléptem a hazavezető útra. Mellettem autók száguldoztak, célzatosan, vagy céltalanul. Egyik-másikból ordít a fültépő zene. Az előző csend után még idegborzolóbb ez a vad ricsaj. Fialok –, nem tudják, mit vétenek maguk és egészségük, érzékszerveik ellen. Nem hallgatnak a tapasztaltabbak intő szavára, aztán, ha melléfognak, mindenki hibás, csak ők nem.

Csendesebb mellékutcába értem. Itt már módosult a zajforrás, a vacsorára készülődés edény-csörömpölése hallik. Megindul az ember fantáziája: mit is vacsorázzak? Vagy talán nem ártana vacsora nélkül egy kis meditációval visszatérni az előbbi hangulatba? Mindenesetre egészségesebb lenne és könnyebb az alvás is...

Erre is csaponganak felettem a denevérek, a lámpák fénykörében cserebogarak táncolnak. Az idén kevés van belőlük, hiszen minden negyedik évben rajzanak igazán. Mellettük több apró szárnyas duruzsol alig hallhatóan. Bezzeg a szúnyogok azonnal megtalálják a nekik ízletes csemeget, védtelen húsomat. Jót isznak a véremből, aztán tovább zümmögnek –, én meg vakarózhatok, míg haza nem érek és be nem kenem egy kis ecettel. De hát ez az ő dolguk, így élnek.

Több ablakból zene szól, kinek milyen az ízlése alapon. Vagy a TV villódzása látható. Ezek az otthonülő emberfajtából valók szórakozásai. Nem tudják, mennyi szépet rejteget a természet, ha valaki meglátja, meghallja a benne élő mondanivalót.

Hazaérek. A ház körüli fák lombjai között madárcák pityegése hallatszik, bizonyára álmukban beszélnek. Még mielőtt belépnék a kapun, feltekintek a sötétlila égre, ahol csillagok milliárdjai pislognak. Milyen messze vannak, milyen titokzatosak, milyen gyönyörűek. Keletről a telihold hatalmas gömbje bukkan fel.

Lassan kúszik fel az égboltra, neki nem sietős, hiszen előtte van az egész éjszaka.

Nekem sem sietős a hazamenetel – nem vár rám ott senki –, hát még leülök egy kicsit a ház előtti padra. A házi edénycsörömpölések is lassan elcsitulnak, ismét csak a nyugtató csend vesz körül. Hallgatom a közeli tóban élő békák vartyogását, és most ez is szépnek tűnik. Különben iszonyodom tőlük, de így, messziről kedvesen hat brekegésük. Szinte látom őket felfújott torokkal belekurjantani szerelmes vágyukat az éjszakába. Többszólamú az ő daluk is, hát igazán szépnek hat.

Gyönyörködöm a csillagokban, a holdban, a reppenő denevérekben... Ismét egy éles hang: egy autó állt be a ház elé hatalmas fékezéssel, és zenével. A kocsfi fiatal utasai nagy ricsajjal tódulnak ki, nem törődnek azzal, hogy esetleg már vannak, akik a napi munka után szeretnének aludni. Felettem a fán egy kismadár jajdul fel a zajra. Legszívesebben én is azt tenném. Főleg most kellemetlen az ilyen „ébresztő”, mivel a legtöbb ablak már tárva van az éjszakai hűvös és csend befogadására. Újabb kocsfi, újabb ajtócsapkodás! Egy fiú a hetedik emeleten lakó vendéglátójuktól érdeklődik, hogy itthon van-e? Érdekes lenne, ha azt válaszolná, hogy nincs –, hiszen süvöltő hangon üdvözlí az érkezőket Egy film címe rémlík fel bennem: „Mi lesz veled, emberke?” Választ nem várva, hazatérek. Az ablakok nálam is nyitva vannak, remélem, a ma estére rendelt zenebona már lecsillapodott.

Csend van ismét körülöttem. Olvasok még egy órácskát, aztán jöhet a pihenés. Jót tett ez a kis kirándulás a természetbe, a nyugalomba, a csendbe.

Lassan álomba merülök. Hatalmas ajtócsapódásra ébredek: az este érkezett vendégek most mennek haza, persze kissé illuminált állapotban.

Ilyenkor sincsenek tekintettel senki emberfiára. A ricsaj, a hangoskodás nekik már lételemük. Mi is voltunk fiatalok, természetesen. De ennyire?! Hiszen ez nem is csak a fiatalok jellemzője! Talán a nevelés hiányossága???

Végre ismét csend, de az álom messze szállt. Újra felnyitom a villanyt és folytatom az olvasást. Nagyon nehezen alszom vissza...

Hajnali három. Alig aludtam valamit, de most egy csodálatos szerenádra ébredek. Nem nekem szól közvetlenül, de annyira gyönyörű, hogy teljesen kinyílik a szemem, a fülem, de minden érzékeny érzékszervem is reagál a hallott koncertre. A feketerigó énekel fészkelő kedvesének.

A hangok sokfélesége bővíti el az ébredezőket. És ez az ébresztés senkinek nem esik rosszul, senki nem lesz tőle ingerült. A ház körüli fákon élnek és így köszöntik a hasadó hajnalt és az új napot, a kedvesüket, az embereket. Már annyira otthon érzik magukat, hogy szinte elérhető közelségbe engedik magukhoz az embereket.

Nem félnek. Megszokták már az együttélést, tudják, hogy nem bántja őket senki. Hát persze, hogy hálások ezért a megbecsülésért.

Olyan jó ilyen hangokra ébredni. Az ember is más hangulatban kezd munkához, ha rigókák fuvoláznak nekik ébresztőt. Minden esti, éjszakai zavarás elröppen, csak a műélvezet marad. És ők fújják rendületlenül, órákon át... Korán van még, nem kelek fel, újra elszenderedek a muzsika hangjai hallatára. Most már nem is annyira zavar a bejáratú ajtó sorozatos dördülése, ahogy a lakók becsapják maguk után. Most már szundítás közben is csak a szépet hallom.

Nemsokára felébrednek a vadgalambok is. Turbékolva köszöntik egymást és minket. Nagyon szép az ő énekük is, de hírül sincs olyan dallamos, mint a feketerigóké. Míg szüleimhez haza tudtam járni, ott hallottam rengeteg galambbúgást. Itt lényegesen kevesebben vannak. Ki tudja, mi ennek az oka?

Aztán kinyitják szemüket a verebek, és éktelen csipogással beszélnek meg álmaikat, és a napi teendőket. Erről szívesen lemondanék, de ez az ő dolguk –, hát tegyék kedvük szerint.

Lassan világosodni kezd az ég alja. A nap újra kitesz magáért, csodálatos színeket keverve palettáján. Új napra virradtunk. Az éjszaka csendje semmivé lesz, felváltja a napi zaj, rohanás. A madarak ugyan tovább zengedeznek, de elnyomja az emberek keltette zaj. Nem baj, újra jön az est, újra jön a csend, újra lesz szellemi-lelki feltöltődésre lehetőség.

Mindent elveszítettem. / Csak ezt nem, / amit a csend hozott nekem.

(Weöres Sándor)

Szunyogh Gizella

Nyíregyházán 1947-ben született, jelenleg is itt él. Közgazdász.

Több éve ír, elsősorban verseket és novellákat.

2001-ben jelent meg a kötete „Koccan a szó” címmel. Jelenleg második kötetének kiadása van előkészületben.

Tagja a Váci Mihály Körnek, a Bessenyei Társaságnak, az Alkotó Művészek és Írók Szövetségének.

MÍG HAJNALT HOZ A SZÉL

(Váci Mihály szobránál Nyíregyháza, Bessenyei tér)

Csak erre jártam céltalan csendben.
Májust hozott a szél,
s hellyel kínált a padokon.
Kővé érett árnyékok vetődött rám,
S hallottam mint sóhajt
a Hold a lombokon.

Melletted nyitott könyv
a padon szótlanul árvult.
Lapozgatni a szél sem társult.
Csak a színház fénye védi, takargatja,
melléje szegődik néhány pillanatra.
S lám, újra rendeződnek
a megsárgult sorok!
Érzem arcomon mint épít barázdát
újra a szabolcsi homok.
Szomjúságát felejteni
az akácba karol, s
míg menyegzőt ülő koronája
körül omlik az éj,
Ő szemenként gyökereire borul.

Közös sorunk e táj.
Benne osztozik ezer bodza!
S jegenyék! Mint világítótornyok
hozzátok szólok most!
– Emeljétek e szobrot
még magasabbra!

Dombok között

Íze van itt minden bokornak,
fának, kőnek s futóhomoknak.
Apám pusztába vetett hitének,
a verejtéknek, mint példabeszédnek.

Miénk e táj, s madárként százszor
átrepülve, gondokkal teli dombokon
völgyben anyám méhe hív vissza,
ha távolodom.

Nézd a folyókat!
Hány ezer éven át őrzi medrét,
s tesz hitet, hogy sodrásban is
hús hullámok karoljanak,
hogyan őrizd a tüzet.

Ne várd

Ma átsuhant az ősz a halántékomon.
Mint üstökös, kinek útja épp erre vezet
egy fehér fénycsóvát hagyott hajamon.
Valamit, ami emlékeztet a hajdan volt nyárra,
s hogy tavasz csak egyszer van...

Rejtély

Ki vagy?

- Erkezésed vihart kavár,
jöttöddel felébreszted
a szunnyadó parázst,
s hogy lángját lefojtsd,
köpönyeged dobod reá,
s tovarobogsz?

Ki vagy?

- hogy felkorbácsolod
az álló vizet?
Parti sziklához vágod
a hullámot,
majd elcsendesíted,
de többé nyugalmat nem talál

Ki vagy?

- ki úgy jössz mint a szélvész,
felkapsz és felkavarsz?
Mire földet érek,
már nem talállak,
tovatűnsz, utánad
egyszerre rom, és
sóvárgás marad.

A SZIGETEN
(fűzek szerelme)

A tó tükrét megosztom Veled.
Lépj közel hozzám!
Látod?
Melletted vagyok!
Lábad elé szórtam
millió csillagot.

A tó tükrét megosztom Veled.
Hajolj fölé kedves.
Ne, ne bánts a csendjét!
Hagyd a csónakot!
Álom ez, vagy valóság?
Óh, gyönyörű éj!
Veletek reszkedtek, tavi csillagok.

Fordulj most felém Kedves.
Hagyd a tó tükrét magára,
nézd milyen izgatott.
Fürödni várja szemérmesen
kedvesét, – a holdat –
vize fel- felragyog.

Fordulj most felém Kedves.
Ágaiddal kapaszkodj belém.
Lombjaim alatt hadd érintselek.
Szomorú sorsunkat oldjuk fel,
s imádkozzunk
hosszan tartson ma az éj!

S ha visszaköltöznek hajnalban
a fények,
fűz szíved enyém már tudom, mert
mi láttuk csak ketten az éjjel,
hogyan fürödtek szerelmesen,
s lesték titkainkat sugdolózva
az esti csillagok.

Már ne légy szomorú Kedves!
Melletted vagyok.
Fűzfa sorsunk örökké egy!
Tóból font gyűrűt gyémántjaival
mind neked adom!
Csak maradj velem, maradj e szigeten
Ezt akarom!

Bennetek élek

Kertem szegletében egy juccapálma.
Sarját a temető kertjéből hoztam,
mely kihajtott újra.
Most fehér virágán át,
életet lehel a múltba.

Állok előttetek
Fehér Virágok.
Harangalakú csenddé
formálódott ölelésetekben
üzen a messzeség.
Állok előttetek,
mint újra lombosodott
kopjafa előtt.

Névtelen betűitek
mézzé csorognak arcomon
egy méhecske zümmögésében.
Egy perc néma csöndben bennetek,
gyermeki szívvel lüktetek,
hol már nincs idő.

Kertemben vagytok,
s én veletek...
– Fogjátok kezem, mert elesek!

Ti Óriás Liliomok
az éjben.

Kocsis Csaba:

EZÜSTKERT

Kocsis Csaba 1959-ben született Berettyóújfaluban. A főiskola elvégzése után dolgozott tanítóként, népművelőként, újságíróként.

Jelenleg szülővárosában kulturális menedzserként tevékenykedik. 1997 óta szerkesztője a „Bihari füzetek”-nek. Legutóbbi munkái: *Kádár vitéz útja* (Barbaricum Könyvműhely, Karcag, 2001.) *Vízummal a szülőföldre* (Szépirás Kiadó, Szolnok, 2004).

Erdélyi Gábor útmutatását tartja irányadónak életében, miszerint: „*aki nem jó lokálpatrióta, az nem jó patriótának sem*”. Így, Bihar szerelmeseként, szinte magától értetődő, hogy a nagy elődről, a magyar felvilágosodás első óriásáról, Bessenyei Györgyről drámát ír. Mária Terézia egykori testőr-költője, a bécsi és magyar udvarok hölgyeinek bálványa, a magyar kultúra európai szintre való fölemelésének egyik élharcosa a lehető legközvetlenebb módon, magánemberként jelenik meg az olvasók előtt: a „bihari remete” utolsó évei elevenednek meg a drámában.

AJÁNLÓ LEVÉL

A MINDKÉT ÁGON LÉVŐ NEMES MAGYAR IFJÚSÁGNAK

„Nemes ifjak, barátim s atyámfiak.

...Ismerjetelek meg szavaimról, hogy köztetek nevelkedtem s véletek éltem... az egész hazám ifjainak tészek ajánlást, kikhez minden különbség nélkül, egyenlő szeretettel, hűséggel, barátsággal és magyar atyafisággal viseltetem...

Kisasszonyok, nemes szüzek, ne vádoljátok ifjúságomat hívségtelenséggel, mely hazáján s társaságtokon kívül sem házasságra, sem sok szeretetre magát el nem tökélteti: higgyetek nékem, hogy hív tisztelőtök vagyok; de a sok viszontagság, tanulás szomorúvá tett. Hagyjatok engemet magánosságomban élni, olvasni, írni...”

Bessenyei György

EZÜSTKERT *(részlet)*

Negyedik jelenet
(Bessenyei György, Nemes Mariska mint Mária Terézia,
Bessenyei Anna mint a páрмаi hercegnő)

(Ezüst lepel borul a házra, a gémes kútra, az almafára, ezüst szálak hálózák be az eget. A zene és az effektek is azt sugallják, hogy a főhős álmodik. Testőrök érkeznek, egyik sor az almafa oldalán sorakozik, másik a gémeskút mellett. Középen két hölgy érkezik: Mária Terézia és a páрмаi hercegnő megállnak az alélt Bessenyei mögött.)

MÁRIA TERÉZIA Lásd, megint egy testőr érkezik!

HERCEGNŐ *(Közelebb hajol, maga felé fordítja Bessenyei arcát, és el is engedi rögtön.)* Jézus Máriám, őt ismerem!

MÁRIA TERÉZIA Ugyan hol láttad volna? Alig jártál az udvaromban.

HERCEGNŐ Arca, mint a tűz, úgy hevült, mikor engem kísért. El nem felejt-hetem.

MÁRIA TERÉZIA A páрмаi utadat gyakran emlegetted, ő volt, ki gyakran olva-sott.

HERCEGNŐ El-elmerengett egy-egy mondaton, csak az ajka mozgott hang-talan, szüntelen. Zavarba jött, ha észrevette, nézem.

MÁRIA TERÉZIA Több lehet az üres beszédnél, ha tényleg ő volt, Bessenyei. Nem Sándor, mert ő szertelen, a kártyát se vetette meg, hanem György, a magasabb, a délcegebb.

HERCEGNŐ Hosszúra nyúlt az együttlét. Igyekeztem páрмаi udvaromba, de Róma viselt dolgairól oly híven beszélt nekem, hogy megvál-toztattam tervemet. A magyar testőr miatt úgy döntöttem, Ró-máig elmerészkedem.

- MÁRIA TERÉZIA Látod, utánam jönnek, sorra mind, sorsom így rendeltetett.
Az Ezüstkertben körbevesz újra a magyar testőrsereg.
- HERCEGNŐ Ez a kert úgy ragyog, mint a paloták udvara, testőreid figyel-
mesek, de mindegyik hangtalan. Miért van ez?
- MÁRIA TERÉZIA Erre magam sem tudom a választ, a sors rendelte így.
- HERCEGNŐ Csak az érkezőkkel beszélhetsz, nem sokat, csak néhány mon-
datot! Maradnak vagy visszamennek, nem tudom, ki dönt felő-
lük. Az Isten vagy a természet rendezi így?
- MÁRIA TERÉZIA A lélek Istené, de nem mindenben rendelkezik a természet fe-
lett.
- HERCEGNŐ Isten egyengeti a lélek útját, és a testét a természet törvényei?
- MÁRIA TERÉZIA Megalkotta, és sorsára hagyta!
- HERCEGNŐ És a boldogság, arról nem szóltál, azt csak itt lelem meg az
Ezüstkertben, vagy a földön is kijár, míg halandó vagyok?
- MÁRIA TERÉZIA A boldogság egy állapot: lélek és természet között. Egyensúly,
boldog harmónia, amelynek érzékeny mérlegét, könnyen próbá-
ra teszi az ember, néha okkal: másokért, néha önzően: oktalan.
- HERCEGNŐ A lelke és a teste most még együtt. Adjunk rá ruhát, hátha visz-
szamehet.
- MÁRIA TERÉZIA Nem nyúlhatunk hozzá, ezt te is tudod, akkor másik kertbe kül-
dik, és sohase láthatod.
- HERCEGNŐ És a testőrök, azok sem adhatják rá egykori földi gúnyájukat?
- MÁRIA TERÉZIA Erről nem rendelkezik az írás. Tegyük-e próbát?
- HERCEGNŐ Tegyük! De te szólj, mert rám nem hallgatnak! Csak a te sza-
vaidat lesik!
- MÁRIA TERÉZIA *(A jobb oldali testőrökhöz fordul.)* Hozzátok Bessenyei ruháját!
(A hercegnőre néz.) Szeretnéd, ha visszamenne?
- HERCEGNŐ Örülnék, ha mellettem lehetne, de ha van földi útja, és még re-
mélhet szerelmet, kijár neki, menjen.

(Testőrök jönnek, felsegítik Bessenyeit, ráadják a testőregyenruhát. Visszaállnak a sorba, Bessenyei állva marad, megtapogatja a ruháját, tétován körbenéz. Először az almafájára, a háztetőre, szemével a gémeskutat keresi.)

- BESSENYEI GYÖRGY Ez álom, vagy élet a halál után?
- MÁRIA TERÉZIA A kettő közötti állapot.
- BESSENYEI GYÖRGY *(Csodálkozik, de kihúzza magát.)* Felséges királyném, állok szolgálatára!
- HERCEGNŐ Mert a parancs az nem kíván mást, csak azt, hogy, a testőr legyen udvarias, illedelmes, tisztességes és szerény.
- BESSENYEI GYÖRGY *(Megdöbbenve, zavartan.)* Anna!
- HERCEGNŐ Már megint így szólít!
- BESSENYEI GYÖRGY *(Nem figyel, csak bámészkodik.)* Itt még nem jártam sohasem! Milyen hely ez?
- MÁRIA TERÉZIA Az Ezüstkert, a lelkeké.
- BESSENYEI GYÖRGY Szolgálatban vagyok? Naláczi, Székely, engedjete! *(Próbálna befurakodni a testőrök közé, de azok szorosan állnak, és nem engedik.)*
- MÁRIA TERÉZIA Ők örök testőrök már, néma szolgálaton vannak.
- HERCEGNŐ Papírra vetett már ennél különbeket, és most is csak magával foglalkozik.
- BESSENYEI GYÖRGY Csak azt teszem, amit eddig, a helyemet keresem.
- HERCEGNŐ És nem veszi észre, hogy itt áll két nő, akiket szeretett?
- BESSENYEI GYÖRGY Szerettem! Az egyiket reménytelenül, a másikat anyának kijáró tisztelettel.
- MÁRIA TERÉZIA Ezt jólesik hallani, gyermekem!
- HERCEGNŐ Mért mondja ezt? Viszonzást kapott, s kértem, maradjon pármai udvaromban.
- BESSENYEI GYÖRGY Nekem még Bécs is messze volt a szülői háztól!

- MÁRIA TERÉZIA Én egy világot adtam cserébe, a könyvtáramat.
- BESSENYEI GYÖRGY Nem sokáig élvezhettem gyümölcsét, és otthon érte már hiába epekedtem, Bécset elérni újra, sohasem tehettem.
- MÁRIA TERÉZIA A földi életben akkor láttalak utószor, mikor új hitre tértél.
- BESSENYEI GYÖRGY Nem sok örömöm telt benne.
- MÁRIA TERÉZIA Boldognak tűntél akkor.
- BESSENYEI GYÖRGY Vívódtam sokat, mert megtagadtak. Segítséget, lelki támaszt kaptam...
- MÁRIA TERÉZIA ...és egy drágakövekkel ékesített gyűrűt, Miksa főhercegtől!
- BESSENYEI GYÖRGY Teleki azt mondta: júdás gyűrű! Jutalom azért, mert hitet váltottam! Én ajándéknak tekintem ma is.
- MÁRIA TERÉZIA Teleki miatt ne bánkódj, ármánykodott ellened eleget, de kinek a neve kerülne az ékköves gyűrűre, ha római polgár lennél?
- BESSENYEI GYÖRGY Egyet vésettem volna rá hívséggel, ha volna ügyes mester Biharban, királynőnkét.
- HERCEGNŐ *(Kicsit csalódottan.)* Más neve fel se merülhet?
- BESSENYEI GYÖRGY Akiket szerettem, mind a szívembe zártam, legyen az nemes vagy nemtelen, csak a lelke legyen tiszta!
- MÁRIA TERÉZIA És hányan sorjáznak legbelül?
- BESSENYEI GYÖRGY Sajnos nem sokan. .
- BESSENYEI GYÖRGY Ha idekerülsz, nem csalatkozol.
- BESSENYEI GYÖRGY Vannak még dolgok, amiket nem fejeztem be.
- MÁRIA TERÉZIA Sok lélek köszön el dolgavégezetlenül!
- BESSENYEI GYÖRGY Nem panaszkodom, az én nyughatatlan lelkem már megpihenhet, inkább másokét szerettem volna felébreszteni.
- MÁRIA TERÉZIA A döntés nem a mienk, sorsod más kezében vagyon.
- BESSENYEI GYÖRGY Békében elfogadom az ítéletet, ha eljött az időm.

- HERCEGNŐ És a szerelem? Mindenről beszéltél, csak a szerelemről nem.
- BESSENYEI GYÖRGY Van szeretet a szívemben.
- HERCEGNŐ Nem a szeretetről beszélek. Szerelemről!
- BESSENYEI GYÖRGY Az emlékeim szépek, de a csókok ízét már nem érzem, csak a pillanat örömét.
- HERCEGNŐ Emlékeztess engem arra a pillanatra!
- MÁRIA TERÉZIA *(A hercegnőhöz.)* Nem érhetsz földi halandóhoz!
- HERCEGNŐ Ismerem a törvényt. Ő hozzám érhet, azt nem tiltja semmi, csak őszinte szándék kell hozzá és tiszta lélek.
- BESSENYEI GYÖRGY Álomnak túl szép, hogy itt találtalak. Lehet, eloszlik az ezüst ragyogása, ha újra megölellek, de nem veszthetek semmit sem, ha megcsókollak újra. *(Bessenyei megcsókolja a hercegnőt, és erre minden elsötétül.)*

Walkó Zoltán:

AZ EMLÉKEZET SZÍNPADA

Tisztelt Egybegyültek, kedves Vendégeink!

Március 15-én 1848-ra emlékezünk. 1848 a máig érvényes példa, ragyogó csillag a magyar égbolton. Közhelyek idézése helyett én most egy történelmi tablót, 3 színpadi élőképet szeretnék – a képzelőerejűkre hagyatkozva – Önöknek felvillantani.

Talán tudják néhányan, hogy mit neveztek valamikor élőképnek. A társasági élet közismert szereplői: hölgyek és urak csoportja, megfelelő jelmezbe öltözött, a színpadon mozdulatlan pózba merevedve, festői beállításban, élő fényképként, valami ismert mitológiai vagy történelmi jelenet állóképét mutatják be a közönségnek.

Engedjék meg, hogy az emlékezet színpadára most 3 ilyen állóképet idézzek meg. A magyar történelem drámájának jeleneteiben 3 személyt, 3 népet és 3 kort fognak látni.

Éspedig: *Árpád apánkat*, *Kossuth apánkat* és *Kádár apánkat*, azaz Árpád népét *1038-ban*, Kossuth népét *1848-ban* és Kádár népét *1988-ban*.

Miért aktuális ma ez a szellem- és kor-idézés?

Mert: 1848-at, Kossuthot és népét a jövő héten ünnepeljük, Árpád népét – színpadi műben – március 28-án láthatjuk, Kádár népe pedig épp 1 hónap múlva mutatja meg magát.

A jelenetek nem időrendbe, hanem 1848 köré sorolódnak, azaz a csillagtól egyszer vissza és egyszer előre pillantunk a történelmi égbolton. Ez épp 1000 esztendő. Számottevő idő egy nép, egy nemzet számára: elég a felemelkedésre és elég az elsüllyedésre.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, képzeljék el tehát a színpadot. Felmegy a függöny, kigyúlnak a reflektorok.

ELSŐ JELENET: 1848 Kossuth Népe

Kossuth Lajos azt üzente:
Elfogyott a regimentje.
Ha még egyszer azt üzeni,
Mindnyájunknak el kell menni!
Éljen a Magyar Szabadság! Éljen a Haza!

Esik eső karikára
Kossuth Lajos kalapjára.
Valahány csepp esik rája,
Annyi áldás szálljon rája!
Éljen a Magyar Szabadság! Éljen a Haza!

A színpadon a lánglelkű Költő, arrébb a karizmatikus Népvezér, a lelkeket megragadó szónok, körülöttük a nemzeti öntudatra ébredés szellemi vezérei, a kor magyarjainak színe-virága. Micsoda arcok! Micsoda tekintetek! Micsoda dagadó keblek!

És ott a NÉP, Kossuth népe. Az idegen uralom ellen feltámadt tenger, a Duna-Tisza köz, az Alföld fiai, a szatmári, a beregi híres, mindenkori szabadságharcosok. Kossuth apánk zászlaja alatt a

NEM sehonnaiak, a NEM bitang emberek
azok, akik ha kell halni mernek,
kiknek drágább a haza becsülete,
mint a maguk rongy élete

Csaknem teljes a nemzeti egység. A színpad háttérében ott az antiradikális ellenzék kis csoportja. De hangjuk elvész. A nép Kossuth apánkat, a szabadságot élteti.

A népfelkelés, a szabadságért vívott harc az orosz túlerővel szemben elbukott. De „Nagypéntek nélkül nincs Feltámadás.” E harc nélkül nem jött volna létre a DEÁKI KIEGYEZÉS, amely meghozta az országnak az európai mércével mérhető fejlődés lehetőségét.

Miért, hogyan sikerült ez Deáknak?

Hát úgy, hogy „TETSZETTEK FORRADALMAT CSINÁLNI!”

– Fügöny –

MÁSODIK JELENET: 1038 Árpád Népe

Kegyetlen kor szereplői a színpadon.

István, a nagy király halott. (Szörényi a színpadra idézi szellemét a darabjában).

A mi színpadunkon az utódlásért folytatott küzdelem szereplői: Orseolo Péter, Aba Sámuel, a megvakított Vazul (Vászoly) fiai: András és Levente (aki haláláig pogány maradt), I. Béla, akinek a rászakadt trónéptmény a halálát okozta... koronázások, megvakítások, lázadás a keresztény papok megöléséért, az ősi pogány szokások visszaállításáért... mindez a Német-Római Birodalom, a Császár árnyékában, szüntelen fenyegetettségben, idegenek jövés-menése közepette.

És hol van a nemzeti egység?

Sehol. Az még késik az éji homályban...

István király erőskezű uralkodása féken tartotta az indulatokat. A világnézetek összecsapásán személyes tekintélyével lett úrrá. A halála utáni hatalmi harcot

ÁRPÁD NÉPE szenvedte meg.

És valószínűleg itt van történelmi bajaink gyökere. Tanulság legyen a mának.

HARMADIK JELENET: 1988 Kádár népe (Ez a mi korunk, úgy nézzük)

Színpadkép: Számosan lótnak-futnak, ágálnak, heveskednek. Sokan bábmeszkodnak, ide-oda bólogatnak. Legtöbben ténferegnek, egymást mulattatják, vagy fásultan semmit-tesznek.

Barátaim!

Amikor az 1848-as Szabadságharc, a Kossuth vezette Népfelkelés évfordulóján Kossuth népére emlékezünk, felmerül a kérdés:

*Időszerű volt-e 1988-ban, élt-e és él-e ma, 2006-ban a **nemzeti gondolat**?*

A válasz készen van: Kádár népében nem élt és ma sem él a nemzet-eszmény, a magyarságtudat. Kossuth apánk helyét elfoglalta a kisemberek puritán példaképe, az „olyan, mint mi” Kádár Apánk.

Nem tudom, volt-e ennek a bálványozott népellenességnek álmatlan éjszakája a felvett kölcsönök, a sokmilliárdos dollár tartozás miatt.

Mit sem sejtő népének ebből valószínűsította meg a gulyás-kommunizmus, a frizsider-szocializmus, a Legvidámabb Barakk Országát, mindazt, amit még ma is oly sokan visszasírnak...

Hogy hol van Kádár népe? Hát itt! Itt él velünk, sőt igazából mi is Kádár népe vagyunk. A kettészakadt ország csak látszat, valójában fennáll a nemzeti egység. A fásult beletörődés Kádár korát idézi – hisz nem csináltunk, nem csinálunk semmit...

Rendszert váltottunk? Kik? Talán mi?

Amikor Antal Józsefen számon kérték, hogy miért nem sikerült a rendszerváltás, akkor hangzott el szállóigévé vált híres mondása:

„hja kérem, TETSZETTEK VOLNA FORRADALMAT CSINÁLNI”

Hát ez az. Nem tetszettünk és nem is tetszünk.

Hogyan szól a Kossuth-nóta refrénje: „Éljen a magyar szabadág!” Éljen a Haza!”

Kedves Egybegyűltek!

Felmerül a gondolat: Ha ma felbukkanna a lánglelkű Költő, a magával ragadó Szónok, felbukkannának 48 hazafiai, meg tudnák e szólítani a mai magyar népet? Fel tudnának-e gyújtani valami belső tüzet a lelkekben?

Aligha.

Lángot gyújtani ma nem is akar senki. Voksot szerezni azt igen. Tudják, mi érdeklő a lelkekben kifosztott népet. A 13. 14. és ki tudja még hányadik havi nyugdíj, a 400 ezer munkahely, a 600 km autópálya. Puritán Kádár apánkat, aki a konyha-hokedlin kanállal ette a grízes tésztát, korszerűsítették: az eszménykép ma egy sikerember, egy milliárdos ficsúr.

Ha Így telik el 1-2 évtized, új Apánk lesz.

Hölgyeim és Uraim, ez volt a Harmadik Jelenet.

– *függöny* –

Engedjenek meg még egy utószót.

1848, álló-csillag, ott ragyog ma is és ott fog ragyogni, amíg lesz magyar nép, magyar nyelv, magyar nóta. Van, hogy sűrű felhők takarják. Ám a felhőket előbb-utóbb elfújja egy szélvihar. Hiszem, hogy a nemzeti gondolat ott szunynyad a lelkek mélyén. És ez nem jelent ellentmondást az Egyesült Európa eszményével. Ami nekünk létérdek, azt tiszteletben kell tartani. Tanuljunk a történelemből, hogy megmenthessük lelkeinket. Nem a pártoktól: magunktól, belülről remélhetjük a nemzeti egység megvalósulását.

Talpra Magyar!

(Elhangzott a Szabolcsi Öregdiákok budapesti ülésén)

Dr. Aporné Kovács Éva:

KALEIDOSZKÓP A VILÁGRA

KOVÁCS ÉVA szociológus, nyelvész, irodalom- és stíluskutató. Több évtizede alkotó módon kötődik a Debreceni Egyetemhez és az ELTE Budapesten működő Stíluskutató csoportjához.

Számos egyetemi, főiskolai tankönyvben, tudományos folyóiratban jelentek meg tanulmányai – határok nélkül. Nyelvtudásának, családi indíttatásának megfelelően (édesapja néhai Kovács József magyar-francia szakos tanár, diplomata és a nyíregyházi főiskola alapító főigazgatója) az angol, a francia, a finn és a skandináv, az orosz, valamint az amerikai és ausztrál irodalom, szemiotika, a sport, a különböző kultúrák befogadásának, az életmódnak, az életutaknak a vizsgálata, összevetése áll érdeklődése, publikációi előterében.

Válogatott tanulmánykötetében a kaleidoszkópikus szerkesztés magas szintű esztétikai és erkölcsi igénnyel párosul. A játékosnak tűnő, apró mozzanatokból születő változatok egy teljes életre törekvő, harmonikus, de az emberi tragédiáktól sem mentes világ képét rajzolják ki a szerző szeizmográfikus tolla segítségével. A kötet forgatása szerencsét hoz a szerencsétlenségben!

Az „Idő testté válása” Tornai József verseiben

(A szerelem kifejezésének hullám-alakzatai a Minden, ami virágzik 1998 című kötet középpontba állításával)

I. Az értelmezés fázisai (irodalomelméleti keret)

1.1. Tornai József több mint fél évszázada folyamatosan jelen van irodalmi és közéletünkben, alkotói pályája és személyisége folytonos megújulásra képes. Költői korszakainak befogadásához és értelmezéséhez az irodalom, illetve a szűkebben és speciálisabban értendő szépirodalom megközelítési, elemzési módszereivel juthatunk el. A szépirodalmi szövegekben – melyek között leginkább kitüntetett szerepű a líra, amely a legszemélyesebb mindig meghatározó jelentőséggel bír az esztétikum. Tornai József kötetét – a személyes élményeken túl – az esztétikai élmények kedvéért elemezzük, nem mellőzve azonban a mű információs rendszerét, autonóm művészeti kommunikációs formáit, alakzatait, ismétlésrendszereit.

1.2. Értelmezésünkben a tágabb szépirodalmi, esztétikai keret felől közelítünk a mű mikrovilágára. Az elméleti fogalmak tisztázásában segítségünkre volt Alabán Ferenc *Interpretáció és integráció* című szintézisreemtő munkája (Mádách-Posonium 2002), a Miskolci Egyetemen megrendezett Metafora-konferencia anyaga (Kemény Gábor szerk. *A metafora grammatikája és stilisztikája*. Tinta K. Bp. 2001), valamint az ELTE Stíluskutató csoportjában végzett kutatások, előadások, kötetek, konferenciák elméleti és gyakorlati szempontjai, eredmények (Szathmári István szerk. *Stilisztika és gyakorlat*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998.).

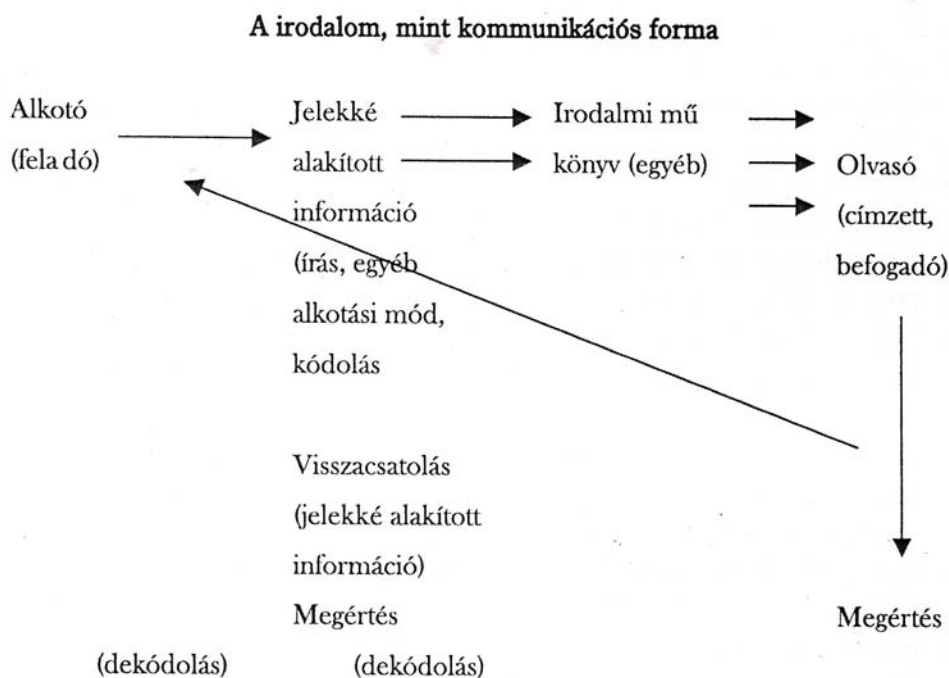
1.3. A tudományos megközelítéssel párhuzamosan erőteljesen építettünk Tornai József személyes költői felfogására, elemzéseire (*Miért sírnak a metaforák? Drága nyelvem, zöld lebegés örülete*. 2002.), valamint esszéköteteteire és a személyes beszélgetésekre (*Leszálltam anyám öléből* 2000).

II. Kommunikáció és szépirodalom kapcsolata

„Az irodalom (s ezen belül a szépirodalom) bizonyos információkat nyújt, tehát jeleket közvetít a befogadók (olvasók) számára, így egy információs rendszer és kapcsolat része. Ennek okán és alapján az irodalmat úgy is felfoghatjuk, mint kommunikációs formát, amely emberek közötti információcserét hoz létre...” (Alabán, 2002. 11.).

Amennyiben a szépirodalmi szöveget (mint az irodalom esztétikummal és jelrendszerekkel telített sajátos formáját) az információcsere folyamatában ábrázoljuk és fogjuk fel, modellálható, s a következő fázisokból tevődik össze:

1. A feladó (az alkotó) az általa közölni kívánt információt egy meghatározott jelrendszer (írás) segítségével jelekké alakítja át (kódolás)
2. Egy közvetítő közeg (csatorna) vagy eszköz (könyv, kötet) segítségével juttatja az információ befogadójához, a címzethez (olvasóhoz)
3. A címzett (befogadó) a közvetített jeleket (információ) felfogja és megérti (dekódolás)
4. A címzett (befogadó) valamilyen formában informálja a feladót (alkotót), hogy megértette a közleményt (műalkotást). Ez utóbbi, bejező szakasz a visszacsatolás.

III. A kommunikáció elméleti és szemiotikai összefüggései

A jelrendszerekben való gondolkodás és a jelek közvetítése, megfejtése az ezredfordulóra jellegzetes kommunikációs-információs eszközzé vált.

„Az utánzás (mimészis) és a költői teremtés (poiészis) a művészet és az alkotás alapvető kérdésének megvilágítására szolgálnak a reneszánsz óta, és abszolút állapotukban csak elméletileg létező kategóriaként szerepelnek, gyakorlati megnyilvánulásukban azonban mindig kiegészítik egymást”, ahogyan arra N. Hartmann (1988) esztétikai felfogásokat osztályozó műve utal. Ugyancsak megerősíti a szépirodalmi, különösen a poétikai jelformák esztétikai, olykor a valóságra még közvetve sem vonatkozó jelentésvilágának különbségét Kulcsár Szabó Ernő tanulmánya (1988).

Szerdahelyi István (1966) a szépirodalmi szövegeket „autonóm” és „alkalmazott” szövegekre osztja, s további alosztályokat próbál megállapítani, s bár az ilyenfajta kategorizálásának vannak elutasítói, a költői szövegek mindenképpen az „autonóm művészeti” irányhoz sorolandók.

A *Syntesis in Diversity* címmel megrendezett nemzetközi szemiotikai kongresszuson (USA, California, Berkeley University 1994; illetve a korábbi Perpignon (Franciaország 1988) szemiotikai kongresszusokon Th.A. Sebeok és U. Eco plenáris előadásaiban is értekezett a valósággal való kapcsolat poétikai és egyéb jelformáiról, az utánzás, a teremtés viszonylatairól és eredményeiről, realizációiról az eredetiség, valódiság, hamisítványok, utánzatok kérdéskörét érintve.

Alabán (2002) arra a megállapításra jutott: „Lehet, hogy a jelek rendszerében való gondolkodás elvonatkoztatást és áttételességet okoz, a világ valóságától való eltávolodást is jelent, történelmi vonatkozásban azonban – amely a lényegét sejteti – meghatározó tény...”

Az emberi hanggal kapcsolatos kutatások, a szépirodalmi szövegek hangzásszerkezeti vizsgálatai az alkotás, teremtés és az utánzás viszonylatainak, a műeredetiségének és értékességének megállapításához járulnak hozzá (Szöke Péter, Kecskés András, Kincses Kovács Éva, Fónagy Iván kutatásai).

A befogadás oldaláról: a szépirodalmi alkotás, mint jelrendszer feltételezi az olvasó és az alkotó szándékának hasonlóságát, olykor egyezését, az ezredfordulóhoz közeledő költői-alkotói szövegekben egyre több szerepet kapott a többdimenzionáltság, vagyis az irodalom jelrendszerében egyre több nem egyezményes nyelvi jel vált jelentéshordozóvá (grafikai, vizuális, fonetikai, stb. elem). Ez nagyobb aktivitásra, együttalkotásra készítheti a befogadót, vagy éppen ellenkezőleg elriaszthatja az ún. interdiszciplináris, elektroakusztikus, média- és komputervezérelt világtól.

Az irodalom jövőbeli alakulásának és befogadásának feltételeit – állapítja meg Alabán Ferenc – az emberi civilizáció potenciális fejlődésének szintje is jelzi. Az egyes mű csak a társadalmi összefüggések hálózatában, az adott történelmi és társadalmi kontextusban létezik. Amikor Tornai József negyedik költői korszakának jelen és a közelmúlt terméséből válogatunk, akkor a költő meghatározásában „A lét és a létező végső dolgai”-val foglalkozunk (1994-2002).

A Minden, ami virágzik (1998) címmel megjelentetett kötet Tornai József életművében kitüntetett szerepet hordoz, jelentősége az időben vissza- és előretekintve fölerősödött. Az ezredfordulóhoz közeledő, az elmúlás, a befejezés és a halál közelségében vajúdó-vívódó költő központi élménnyé nem a megsemmisülést, hanem az élet igenlését, az érett férfi-nő kapcsolat beteljesülését, „az időtestté válását”, a szerelmi élményt avatja. A kötet egészét tekintve jól illeszkedik az alakzatosság, ezen belül az ismétlés, mint szövegszervező erő és stiláris eszköz kutatásának sorába.

Dr. Balogh Árpád:

NYÍREGYHÁZI FŐISKOLA BEMUTATÁSA

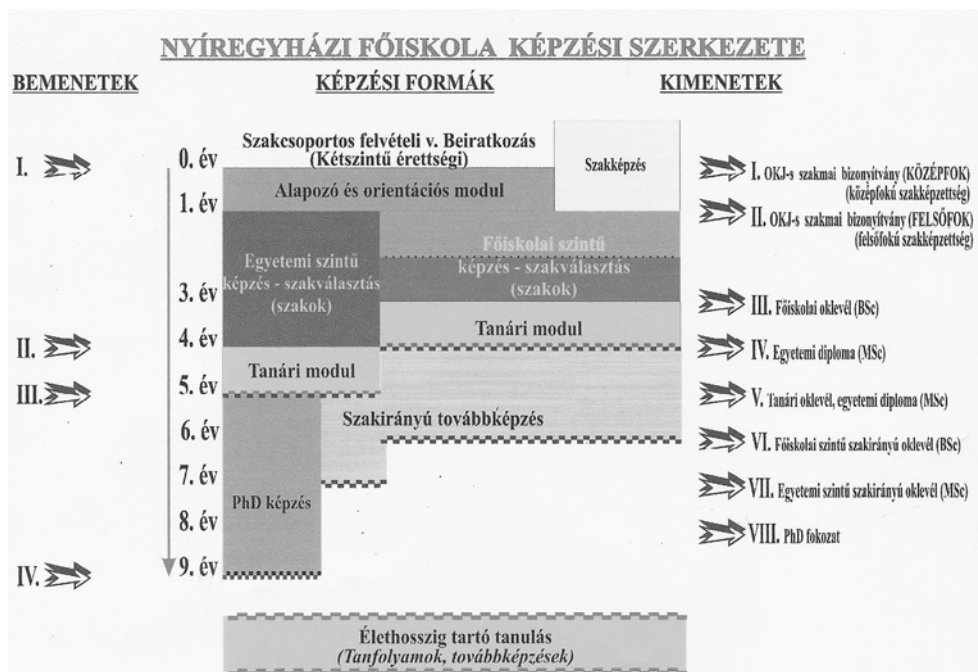

A Nyíregyházi Főiskola 2000. január 1-jén két intézmény integrációjával jött létre. Az egyik jogelőd a Bessenyei György Tanárképző Főiskola 1962-ben alakult, s az elmúlt évtizedek alatt óvónők, tanítók, és tanárok ezreit bocsátotta ki a magyar alapfokú oktatás valamennyi szakterületére. Több mint harminc tanszéken folyt eredményes oktató- és kutatómunka. A másik jogelőd intézmény, a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Nyíregyházi Mezőgazdasági Kara 1961-től mezőgazdasági gépészmérnököket, agrármérnököket, repülőmérnököket, közgazdászokat bocsátott ki, részben a régió különböző gazdasági területeire, részben az ország egészére. Tizenhárom tanszékén és a képzést segítő egységeiben színvonalas szakmai munka folyt.

Az integráció létrejöttével egy új főiskola kiépítése kezdődött meg, amely négy főiskolai karral és az oktatást segítő háttérintézményekkel kezdte meg működését. Jelenleg több mint 13000 hallgatójával, 364 oktatójával, két gyakorlóiskolájával – amelyekben 1500 kisdíákot 150 nevelő tanít –, tangazdaságával az ország legnagyobb felsőoktatási intézményei közé tartozik.

A folyamatos fejlődéshez jó alapot ad az intézményfejlesztési terv, amelynek akadémiai és beruházási programrésze új szakok sokaságát, a képzési szerkezet teljes átalakítását, a kommunikációs rendszer korszerűsítését, új tanulmányi épületek megépítését eredményezi.

Legfontosabb feladatunknak azt tekintjük, hogy ápoljuk a magyar kultúrát és jól felkészült szakembereket képezzünk a régiónak, a magyar társadalomnak. Céljaink közé tartozik az, hogy lehetőségeinkhez képest járuljunk hozzá Nyíregyháza Megyei Jogú Város, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és a régió fejlődéséhez.

BÖLCSÉSZEPTUDOMÁNYI ÉS MŰVÉSZETI FŐISKOLAI KAR

A kar, a jogelőd pedagógusképző intézmények nyomdokán haladva több mint másfél évszázada képez pedagógusokat a régió számára. A karhoz tartozó 13 tanszéken és két intézetben mintegy 2500 hallgató tanul, akiket 164 oktató tanít. A 12 választható szak számos szakpárosításra ad módot, a kar három felsőfokú szakképzést is gondoz (gazdasági idegen nyelvi levelező, ifjúságsegítő, titkárságvezető).

A felvételre jelentkezők között igen népszerű volt a magyar, a kommunikáció, a történelem szak. A munkaerőpiacon jól hasznosítható diplomát nyújt az ügyvitel szak és a titkárságvezető felsőfokú szakképzés.

A tanárok közel harmada tudományos minősítéssel rendelkezik. A kari kutatás jelentős része a nyelvtudományokhoz kötődik. Ezen tudományág keretében születtek az utóbbi években a legjelentősebb, hazai és nemzetközi érdeklődésre egyaránt számot tartó publikációk.

A szaktanszékek között egyetemi tanszék is működik a főiskolai karon. Az Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszék ukránból egyetemi diplomát ad, és az országban kiemelkedő tudományos jelentőséggel ápolja az ukrán és ruszin kulturális kapcsolatokat.

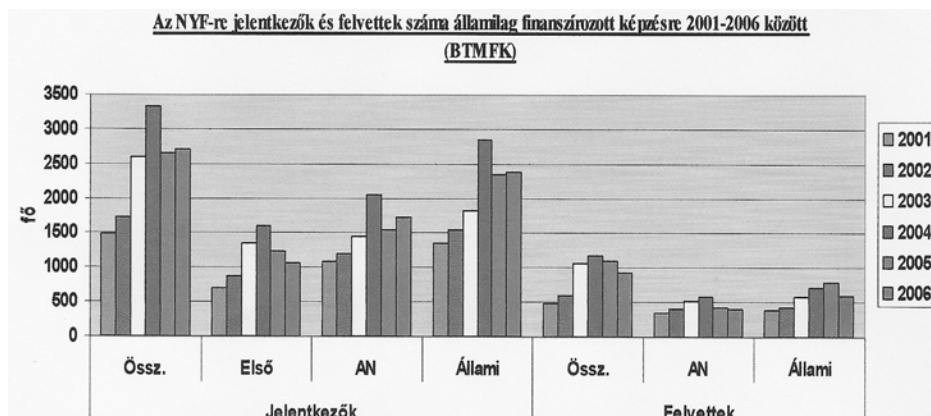
Négy idegen nyelven főiskolai képzés folyik a karon: az angol, a francia, a német és az orosz tanszékeken. Ezek az egységek fontos kulturális kapcsolatokat ápolnak a tanított nyelv anyaországaival is. Bázisai is a régió és az illető ország kulturális kapcsolatainak.

A művészeti tanszék mintegy ékszeri a karnak. A Rajz és az Ének-Zene tanszékeken nemcsak tanárképzés folyik: értékes művészeti munkásságot folytató tanárok is kikerülnek a két műhelyből. Az oktatók egy részre országosan is számon tartott művésztanár. A két tanszék fontos szerepet játszik a régió művészeti életének formálásában is.

A Magyar Nyelvészeti, az Irodalom és a Történettudományi Tanszék oktatói folyamatosan írnak könyveket, jegyzeteket, szerkesztenek folyóiratokat, publikálnak országos fórumokon, hazai és nemzetközi konferenciákon részt vesznek és a tudományos diákkörök segítése révén támaszai a tudományos utánpótlásnak is.

A karhoz kapcsolódva, közös megállapodások alapján hittanárok képzése is folyik a főiskolán. A katolikus hittanár képzés 1992-től a Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskolával, a protestáns (evangélikus, református, unitárius, metodista, baptista, adventista) hittanároké pedig 1995-től a budapesti Evangélikus Hittudományi Egyetemmel közösen történik.

Az Idegen Nyelvi Intézet angol, orosz, német, francia és olasz nyelvekből a főiskola teljes hallgatóságának idegen nyelvi képzését látja el, s felkészíti a kar hallgatóit az államilag elismert nyelvvizsgákra. Az egység akkreditált nyelvvizsgaközpontként is működik. A képzési kínálatot gazdasági idegen nyelvi levelező akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzéssel sikerült bővíteni.

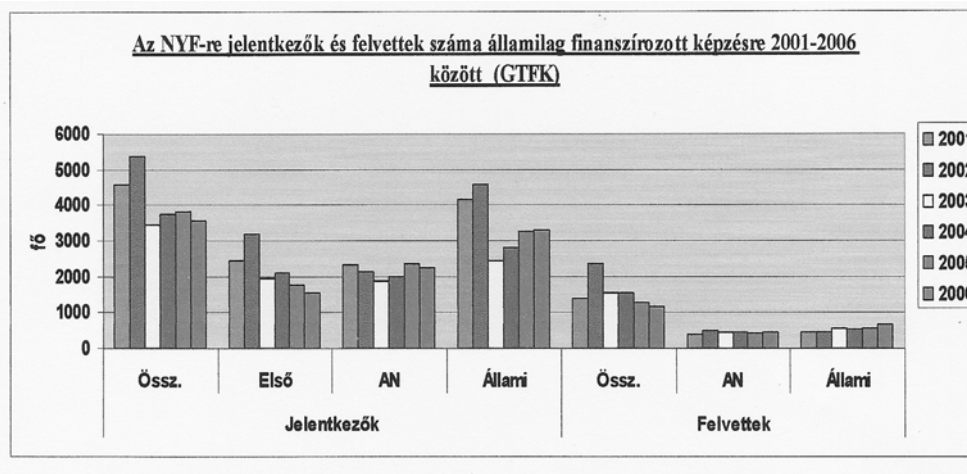

GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI FŐISKOLAI KAR

A kar a főiskola legfiatalabb és az egyetlen olyan szerveződése, amelyet a jogelőd intézmények közösen alakítottak meg. A karon 9 tanszék található, amelyek több mint 6000 hallgatót tanítanak. Az itt folyó oktatás célja, hogy a folyamatosan változó piaci igényeknek megfelelő, magas szintű gazdasági- és társadalmi ismeretekkel rendelkező szakembereket képezzen a régió és az ország számára.

A karon választható szakok közül legnépszerűbb a közgazdász-gazdálkodási, ahol a hallgatók zöme tanul. Itt szakirányokat lehet választani, amelyek között klasszikus pénzügyi, vállalkozási és marketing irányultságon kívül olyan kuriózum is található, mint a közigazgatási gazdálkodás szakirány. Kedvelt a szaknyelvvizsgát is megkövetelő nemzetközi kapcsolatok szak, amelyen többek között jogi, pénzügyi, gazdasági-kereskedelmi és diplomáciai tantárgyakat vehetnek fel a hallgatók. Keresett még az országban elsők között akkreditált kommunikáció szak, amely leendő médiaszakembereket képz. Népszerűségnek örvend a művelődésszervező szak is, amely a kultúra legkülönbözőbb területein, jó elhelyezkedési lehetőségekkel bocsát ki szakembereket.

A karhoz tartoznak a Filozófia, ill. a Politológia és Szociológia Tanszékek, amelyek színvonalas társadalomtudományi képzésükkel a hallgatók értelmiségivé válásában játszanak fontos szerepet. A kar kiemelt figyelmet fordít a szakirányú továbbképzésnek és tudományos kutatómunkának is.

MŰSZAKI ÉS MEZŐGAZDASÁGI FŐISKOLAI KAR

A kar jogelődjeit is figyelembe véve közel 40 éve meghatározó szerepet játszik a régió szakember ellátásában. 3 éves képzési idővel mezőgazdasági gépészmérnöki, mezőgazdasági mérnöki és repülő mérnöki szakokon ad ki diplomát.

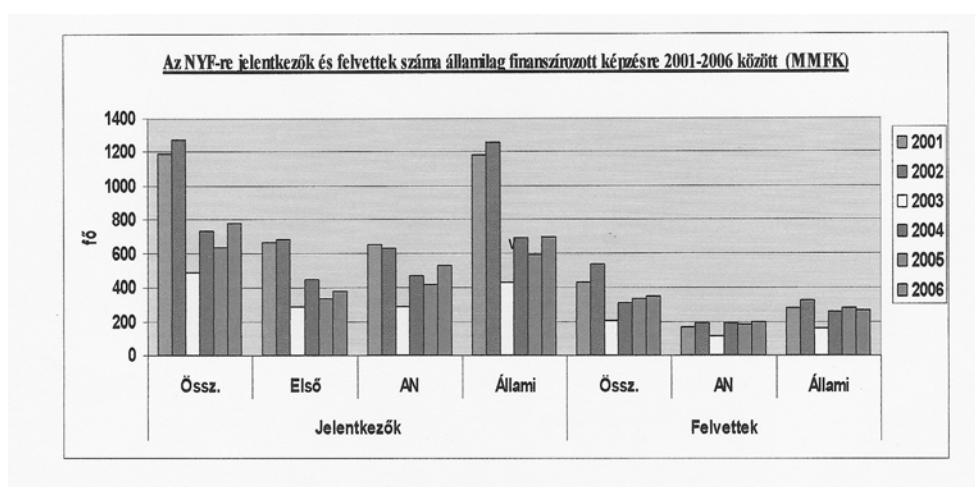
A karon mintegy 1800 hallgató tanul, akiket 9 szaktanszéken 38 oktató tanít. A tanárok több mint egyharmada tudományos fokozattal rendelkezik. A képzés kredit rendszerű, amely azt jelenti, hogy a tantárgyi struktúra modulokból áll. A hallgatók a kötelező és választható modulokból gyűjtik össze a diplomához szükséges kredit pontokat. A végzetek pedig többféle, nevezetesen termelőüzemi, szakigazgatási, oktatási és kutatási területeken helyezkedhetnek el.

A karon található szaktanszékek közül a mezőgazdasági mérnökök az állattenyésztési ismereteket az Állattenyésztési Tanszéken szerzik meg, a Növénytermesztési Tanszéken pedig a szántóföldi növénytermesztéshez kapcsolódó szakmai tárgyakat hallgathatják. A növényvédelemmel, kertészeti termeléssel és a feldolgozási technológiákkal a Kertészeti- és Élelmiszertechnológiai Tanszék foglalkozik, míg a táj -és környezetgazdálkodási tantárgyakat a Táj- és Környezetgazdálkodási Tanszék segítségével sajátíthatják el.

A mezőgazdasági mérnökök képzése 4 tanszékhez kapcsolódik. Műszaki alapo-
zó tárgyakat, gépgyártás-technológiát, hegesztés-technológiát a Műszaki
Alapo- és Gépgyártás-technológia Tanszék oktat.

A Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Gépek Tanszék a korszerű élelmiszeripari
gépekkel összefüggő ismeretek oktatását végzi, emellett a hallgatók két tan-
szék segítségével tanulják az elektrotechnikát, a gépjárműtechnikát, az au-
tomatizálást, hidraulikát és más fontos gépészeti tárgyakat.

A színvonalas oktatómunka mellett igen jelentős a karon folyó tudományos
kutatás. A témák elsősorban a gyakorlatban is alkalmazható eljárásokra kon-
centrálódnak, ilyenek például, a régió infrastruktúrája, ipara és mezőgazdasága és
azok környezeti kölcsönhatása, vagy a mezőgazdasági melléktermékek energe-
tikai hasznosításával foglalkozó kutatás.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI FŐISKOLAI KAR

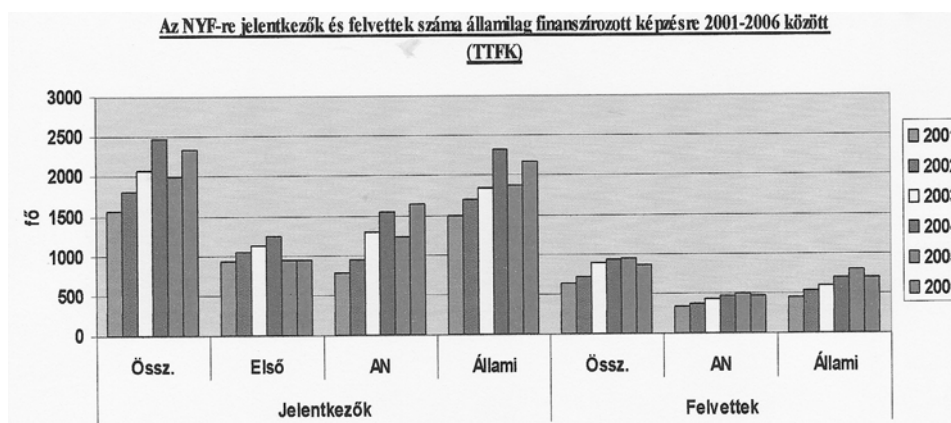
A karon 1800 hallgató tanul, akik 48 szakpár közül választhatnak. A tanárok
száma 88, akiknek egyharmada tudományos minősítéssel rendelkezik. A nap-
pali képzés mellett 10 szakon levelező alapképzés és 7 szakon másoddiplomás
képzés is folyik.

A karhoz 8 tanszék és 1 intézet tartozik. A hallgatók 10 szakon tanári, 1 sza-
kon könyvtárosi diplomát szerezhetnek. Az itt folyó képzésre jellemző, hogy
többségében több évtizedes hagyományokkal rendelkező, kiváló minősítéssel
akkreditált szakokon folyik az oktatás.

Az ide felvételiző diákok az alábbi szakok közül választhatnak: biológia, fizika, földrajz, háztartásökonómia-életvitel, kémia, könyvtár, környezetvédelem, matematika, számítástechnika, technika és testnevelés. A jelentkezők száma is igazolja, hogy szakjaink iránt folyamatos az érdeklődés.

Szaktanszékeinken és Matematika és Informatika Intézetben az elméleti oktatás mellett, gyakorlati képzésben is részesülnek hallgatónk. Ezt a munkát jól felszerelt laboratóriumok és műhelyek segítik.

A testnevelés szakképzéshez országos szinten is egyedülálló sportlétesítményekkel rendelkezünk. Fedett atlétikai csarnokunkban télen is lehet órát tartani, uszodánk és tornacsarnokunk is elősegíti a színvonalas oktatást, de ezeket a létesítményeket a főiskola valamennyi hallgatója használhatja. A tantervi óra- és vizsgarendben meghatározott tantárgyak mellett hallgatónk életét szakmai és terepgyakorlatok is színesítik. A karon sokszínű kutatási tevékenységről beszélhetünk: például ökológiai, biokémiai, mikrobiológiai, informatikai és a természeti értékre irányuló tudományos vizsgálatokról.

PEDÓGUSKÉPZŐ KAR

A Pedagógusképző Kar 2006-ban kezdte meg működését négy szervezeti egységet fogva össze. Ezek a Tanítóképző Intézet, Tanárképző Intézet, Szociálpedagógia Tanszék, gyakorló iskolák.

A nagy hagyományokkal rendelkező Tanítóképző Intézet felelős a tanító szak képzéséért, feladata az elemi szintű oktatás számára a tanítók képzésének irányítása.

A tanító szakra felvételt nyert hallgatónak a tanulmányok megkezdése előtt választania kell egy műveltségi területet a főiskola által kínált lehetőségek (ember és társadalom, matematika, természetismeret, testnevelés, magyar nyelv és irodalom, idegen nyelv, ének-zene, vizuális nevelés) közül. Az ismeretek alkalmazását illetően alkalmasak a hallgatóink az iskolai oktatás 1-4. osztályában valamennyi műveltségi terület oktatási-nevelési feladatainak az ellátására, valamint az 1-6. osztályban legalább egy kötelezően választott műveltségi területen az oktató-nevelő munkára.

A Kar mindazon feladatköröket, melyek a fent említett egységekhez tartoznak, összefogja. Így elsődleges feladatai között szerepel a tanári képesítési követelményeknek megfelelő képzési koncepció kidolgozása és az előírt pedagógiai és pszichológiai képzés ellátása, a szociálpedagógiai szakfelelősi teendők teljesítése, valamint a továbbképzések pedagógiai-pszichológiai programjainak kidolgozása, szakmai gondozása és az ehhez szorosan kötődő felnőttképzés keretében a képzők képzése illetve a pedagógusok továbbképzése. Mindemmellett kapcsolatot tartva a gyakorlati képzést lebonyolító intézményekkel ellátja a szakvezetők (mentorok) vezető tanári munkájának tartalmi irányítását, megszervezi a szakvezetők továbbképzését.

A Kar mind működési mind szakmai-kutatási szempontból fontosnak tartja, hogy tevékenyen részt vegyen a pedagógusképzés reformjára (Bolognai folyamat) irányuló regionális együttműködésben. És nem csupán hazai, hanem nemzetközi oktatáskutatási projektekbe is bekapcsolódva részt vesz neveléstudományi és pszichológiai témák vizsgálatában, kutatásában, illetve maga is kezdeményez ilyen kutatásokat.

FONTOSABB HÁTTERINTÉZMÉNYEK

A Központi Könyvtár és Szakirodalmi Információs Központ nyilvános könyvtár, elsősorban hallgatói és oktatói igényeket elégít ki. Egyúttal a könyvtár és informatika szakos hallgatók gyakorló helye is. Hatalmas olvasóterme kényelmes tanulási és olvasási lehetőséget kínál.

Számítógépes hálózata mintegy 220 gépet tartalmaz, ami a legkorszerűbb adatátvitelre, illetve felhasználásra képes.

A **Képzési és Továbbképzési Intézet** célja, hogy koordinálja és ösztönözze a főiskola képzési és továbbképzési tevékenységét.

A **Tangazdaság** létesítésére a mezőgazdasági mérnöki szak indításával párhuzamosan került sor.

Sikerült megalapozni az állattenyésztés feltételrendszerét is, így ma már csaknem három állatfaj farmméretű tenyésztésének a tenyésztői munka megszervezésének gyakorlatába tekintethetnek bele közvetlenül a hallgatóink. A tangazdaság az oktatás mellett az alkalmazott kutatásnak is színtere és kiváló lehetőséget biztosít a lovagláshoz is. Nagy figyelmet fordítunk a kertészeti termelésnek is így 3 ha intenzív gyümölcsösrel bővült kapacitásunk. A tangazdaság munkájának eredményeit számos kiállításon elnyert díj és az FVM által adományozott Nagyváthy díj bizonyítja.

A **Botanikus kert** a természettudományi, valamint a mezőgazdasági mérnök szakos hallgatók gyakorlati oktatásának színtere, amely a növényvilág élő múzeumaként, mint egy 2500 növényfaj, illetve fajta életterét biztosítja. Az 5,6 ha szántóföldi terület mellett már közelít az 1000 m²-hez a fedett terület nagysága, amely a különleges éghajlati igényű növények elhelyezésére szolgál.

Az **Agrár és Molekuláris Kutató Intézet (AMKI)** 2004-ben alakult meg, amelynek legfontosabb célkitűzése, hogy a főiskolán megszervezze és integrálja az élet- és agrártudományi, a biotechnológiai alap- és alkalmazott kutatásokat, kutatás-fejlesztést, innovációs és szolgáltató tevékenységeket.

A **Hallgatói Önkormányzati Testület** látja el főiskolásaink érdekképviselőt, dönt a hallgatói támogatásokról, szervezi a kulturális rendezvényeket.

A **Gazdasági és Műszaki Főigazgatóság** és a **Tanulmányi Osztály** foglalkozik az intézményben az oktatók-hallgatók gazdasági és tanulmányi ügyeivel.

2005-ben mintegy 500 hallgatói férőhelyet biztosító ifjúsági szálló épült, illetve a kollégiumi rekonstrukció keretében befejeződött a régi épületek felújítása, így a több száz kollégiumi férőhely létszámában bővült, színvonalában XXI. századi követelményeket elégít ki.

A Nyíregyházi Főiskola nyitott, modern, dinamikus a határon túlra is sugárzó regionális és szellemi központ. Hagyományokra alapuló színvonalas oktatási és kutatási tevékenységével hozzájárul a régió és az ország humán, műszaki és gazdasági felsőfokú szakember ellátottságának javításához.

Kovács Tiborné:

EMLÉKBESZÉD A BESSENYEI SZOBORNÁL

Kedves Jelenlévők!

Több évtizedre visszatekintő hagyomány, hogy május 9-én, vagy a közeli vasárnapon, Nyíregyháza szépre-jóra fogékony közönségének kis gyülekezete felkeresi Kallós Ede Bessenyei-szobrát, hogy a rohanó időt legalább néhány percre megállítva, emlékezzen megyénk kiváló szülöttjére, a magyar felvilágosodás vezéralakjára, Bessenyei Györgyre.

Bessenyeire, akinek eszméi, nyelvi és művelődési programja, magyarságtudata és európaisága az utókor számára is eligazítást és ösztönző erőt jelentenek és jelentenek.

Ma is az emlékezés és a tiszteletadás szándéka vezetett bennünket ehhez a szép, szívünkhöz közel álló szoborhoz, melyet közadakozásból emelt szülőmegyéje. A korabeli megfogalmazás szerint „mehajolva Bessenyei szellemi nagysága előtt, ércebe öntve érdemeit a múlt dicsőítésére, a jelen és a jövő buzdítására.”

Az eredetileg a vármegyeháza előtti parkban felállított szobor avatási ünnepe 107 évvel ezelőtt, 1989. május 9-én, országos érdeklődést kiváltó esemény volt, amin a lelkes helyi és megyebeli közönségen kívül a magyar irodalmi és művészeti élet számos intézménye képviseltette magát. Az ünnepség megszervezése, programjának összeállítása az előző évben megalakult Beszenyei Kör első, nagyszabású és sikeres munkája volt.

Idézzük fel a város kultúrtörténetében jelentős nap mozaikjait: a megyei közgyűlés a főispán ünnepi beszédével, az Egyesült Dalárda megnyitó énekszámával, Mikecz János alispán és Leffler Sámuel szoboravató beszéde, az ódapályázatot nyert Sajó Sándor Beszenyei című verse, a koszorúzás, a város Régiség Múzeumának megnyitása és a napot záró színházi díszelőadás, műsorszámok között Benedek János Beszenyei szobra című költeményével, mind az ünnepségsorozat fontos és emlékezetes eseményei voltak.

Kedves Emlékezők! Ez a szobor számunkra Nyíregyháza és Beszenyei szellemi kapcsolatának szimbóluma. Jelképe annak, hogy a város felvállalta és gondozza szellemi örökségét. A szoboravatás évfordulóján emlékezzünk hát Beszenyeire, az íróra és gondolkodóra.

Rendkívüli tehetség volt. Írói korszakának alig húsz éve alatt több mint negyven mű megírásával és számos fordítással gazdagította a nemzet szellemi kincsét. Több új műfajt honosított meg. Nevéhez fűződik az első magyar dráma, az első leíró költemény, az első magyar esszékötet megírása, de ő az első magyar színpadi figura megteremtője is. Alkotókedvét még a bakonszegi magány némaságára kárhoztatott évtizedeiben sem veszítette el.

Beszenyei volt az első, Európára tudatosan figyelő magyar író, aki magyar nyelven közvetítette az európai felvilágosodás eszméit, s aki magyar nyelven akart európai színvonalú irodalmat teremteni.

Emlékezzünk a művelődéspolitikusra, aki kortársai között a legkövetkezetesebben és a leghaladóbb szellemben küzdött a nemzeti művelődésért és ezzel nem kis szerepet játszott a polgári nemzetté válás, a későbbi reformtörekvések előkészítésében.

Hitte és hirdette, hogy a világ valóban előrement a művelődés által, s hogy az ország boldogságának legfőbb eszköze a tudomány.

Számos röpiratában foglalt állást a magyar nyelv ápolása, a tudomány, a művelődés korszerűsítése mellett. Meggyőződéssel vallotta **„minden nemzet a maga nyelvén lett tudóssá, de idegenen sohasem.”**

Magyarság című röpiratában részletesen kifejtette a kialakítandó nemzeti művelődés tartalmát, feladatrendszerét, kiterjesztésének körét és eszközeit. A magyar irodalom nevében vállalta a nemzetnevelés nagy és nehéz feladatát. Kortársait is küzdelemre bízta. Ma is megszívlelendő a megállapítása: *„nincs nagyobb fegyver a pennánál és az okosságnak kiáltó szavánál.”*

Bessenyei nevéhez fűződik a Magyar Tudományos Akadémia elődje, a Magyar Tudós Társaság felállításának gondolata.

Akadémiai tervszöveiben a tudomány művelése mellett a tudomány terjesztését is alapfeladatnak tekintette, „tanulóházzá és akadémiává kell változtatni az egész országot” – írta.

Bessenyei fogalmazta meg magyar nyelven először a közboldogság, a közjó, a közhaszon szavakat és fogalmakat, s kereste fáradhatatlanul a „közjó” megvalósításának útját.

Ő volt az első magyar író, aki a toleranciát gondolatrendszere középpontjába állította. Az előítéletek, az erőszak helyett a mások véleményét megértő magatartás, a józan megfontolás szükségességét hirdette.

Végül emlékezzünk magára az emberre, aki példaértékű szellemi és akaratilag tulajdonságokkal rendelkezett. Legfontosabbak talán a változtatás, az újrakezdés képesség, a fáradhatatlan tenniakarás és a szellemi függetlenség.

Az alig iskolázott tiszaberceli ifjú tizennyolc éves korában, parlagi életformából került a felvilágosodás szellemétől áthatott Bécsbe, Mária Terézia testőrségébe és egyúttal Európa leggazdagabb könyvtárába. Itt szembesült a társadalmat feszítő gondokkal és saját tudásának, műveltségének hiányosságaiával. Képes volt élni a felismert lehetőségekkel. Kitartó tanulással, céltudatos önképzéssel korának egyik legműveltebb emberévé vált, a bécsi udvar legkiválóbb gondolkodói közé emelkedett.

Csupán harmincöt éves volt, amikor anyagi nehézségei miatt újabb életformaváltásra kényszerült.

Hazatért gazdálkodni. A tiszaberceli, majd a bakonszegi magány évei következtek, de még bihari remete korszakában is képes volt a megújulásra.

Tizenhat év hallgatás után, a megjelenés reménye nélkül újra írni kezdett, megteremtve a magyar filozófiai irodalmat. Abban, hogy a küzdelmet újra és újra felvállalta nem kis szerepet játszott az a meggyőződése, hogy minden sorával, minden cselekedetével nemzetét és a kor haladó szellemi áramlatát szolgálja.

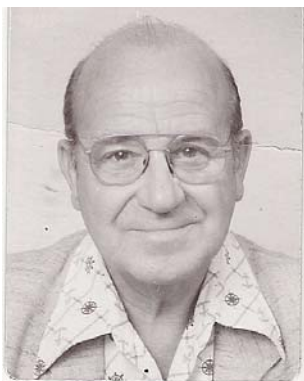
Tisztelt Emlékezők!

Bessenyei György szobra előtt állva, eszembe jut a gyakran hallott mondás: *az érc, a kő túléli az embert*. Ez igaz, de a teremtő gondolat, az értékes alkotás, az emberség szép példája az ércnél is maradandóbb lehet.

Mi, akik a Bessenyei Társaság tagjaiként felvállaltuk névadónk szellemi hagyatékának ápolását, művei és gondolatai népszerűsítésével is sokat tehetünk azért, hogy Bessenyei és ma is időszerű eszméi: az emberi tisztesség, toleráns gondolkodás, a tevékeny hazaszeretet és az európai magyarság követendő példa maradjon.

Munkálkodjunk hát Bessenyei szellemében, szűkebb-tágabb pátriánk és a „közjó” érdekében: **„Emeld nemzetedet, ez legyen törvényed!”**

L. Tóth László:**VERSEIM***Vallomás a versmondásról*

Irodalmat ismerő és szerető hölgyek és urak társaságában – kedves verseim elmondása előtt – szeretném feltárni a titkot arról, mi is történik a versmondóval, amíg a közönség elé merészel állni. Bárminek is tűnik a hallgatóság szemében, számomra ez kegyelmi, különleges állapot. A mai, látványosságra hangolt világban akár azt is mondhatnám róla: lelki sztriptíz.

Más, mint a hangos versolvasás otthon, az egyedüllét csendjében. Több esztéta szerint így születik vele a legőszintébb, legbensőségesebb kapcsolat. Ebben a helyzetben bárki szégyenkezés nélkül átadhatja magát minden érzelemnek. Megszépülnek a szavak, elfogadhatóvá válnak váratlan fordulatok. Végül minden üzenet őszintének tűnik és magától értetődően tiszta. Áldott állapot a versek kedvelőinek, amit kettesben a verssel élhetnek át. Elmondásukra is így a legjobb felkészülni, ám a hangos olvasás még nem előadóművészet. (Közönség előtt a legkevésbé; az ilyen szereplés kényszerhelyzetet, vagy kényelmeséget jelez.)

A vers a közönség, a nyilvánosság előtt a dobogón számtalan veszélynek van kitéve. Kérdéses már az is, egyáltalán oda kerülhet-e. Rövidre rendeződött rímek felvillanhatnak ugyan, de fellobbanásuk akár szépségüket is észrevehetetlenné teheti a hallgatóság számára. Emiatt azután a hivatásos művészek, ítések – mint a zsűrizők – ritkán kedvelik az ilyen költeményeket, a műkedvelők még kevésbé. Úgy hiszik, nem elég hatékonyak. Mint a nyalánsággal meg lehet kínálni velük a közönséget, jóllakatni képtelenség. Sok nagyszerű költemény szenved ennek kárát.

A tartalmában gazdag, formájában tetszetős, érzelmeket élesztő, hangulatot teremteni képes verseknek van esélyük arra, hogy választottakként a nyilvánosság elé kerüljenek. A rivalda fényébe, magukkal szólítva előadóikat, hogy mutassák be őket a kíváncsi jelenlévőknek. Irigylésre méltó és ijesztő páros.

A versmondó átéli a szülés minden titkos mozzanatát, a fogamzástól, amelyben a beléhatoló szöveg munkálni kezd, a hosszú kihordáson át az első, nyilvános megszólalásig.

Mikor a verssel összeölelkezem, a költőt is segítségül hívom. Élete teljességére, sorsa sokszínűségére figyelek, gondolatainak pilléreibe kapaszkodom. Így is hosszú út vezet a megértéstől a befogadásig.

Nagy Lászlóval együtt vallom: „Ha van pártatlan ítélet a költőről, az a verse.” Hozzá hasonlóan hiszek a szóban. Előadóként figyelni is köteles vagyok rájuk. Bánnom a szóval „odaadás és felelősség”. A szó: kincs.

Ez egyben versmondói hitvallásom. Attól a pillanattól mikor felvállalom elmondását, az ítélet már rólam szól. A közönség, minderről alig sejt, még kevésbé tud valamit is. A készre kíváncsi, arra van hangolva. Megszereti, netán megcsodálja, ez a siker. Lelki rokonságot sem találva benne – elutasítja. Ez a bukás.

Az előadó egész idő alatt a sikerre vágyik, arra készül. A végén hazamegy, estje pedig lassacskán feledésbe merül.

Kilenc verssel készültem önálló estemre. Ötöt mondhattam el. Az idő és a rendező nagy úr...

Kezdsre vakmerően vállaltam *Petőfi Sándor* ritkán elhangzó „*Az őrült*” című költeményét, Felhők–korszakának ezt a szélsőséges termését; édesapámra emlékezve – hiszen tőle tanultam – *Ábrányi Emil* „*Mi a haza*” c. poémáját. A maradékot nemigen tudom már felidézni...

Kérték, írjak be párat ebbe az évkönyvbe. Nem férnének el. Közreadom inkább címeik egy részét, remélve, ismerősök lesznek sokuk számára. Költőik neve is.

Az idő fonalára fűzve – *Kecskeméti Vég Mihállyal* kezdem: a *LV. zsoltárral*. A folytatás: *Csokonai Vitéz Mihály: Szerlemdal a csikóbőrös kulacshoz*, *Vörösmarty Mihály: A merengőhöz*, *Arany János: A walesi bárdok*, *Ady Endre: Az Úr érkezése*, *Móra Ferenc: „Könnyes Könyv”-éből az alig ismert Kisforró Zsuzsánna*, *Babits Mihály: Esti kérdés*, *Kosztolányi Dezső: A szegény kisgyermek panaszai*, *Tóth Árpád: Lélektől lélekig*, *Illyés Gyula: Óda a törvényhozóhoz*,

*Radnóti Miklós: **Levél a hitveshez**, Benjámín László: **Hajnali karének**, Faludy György: **Haláltánc ballada**, Weöres Sándor: **Magyar etűdök**, Nagy László: **Ki viszi át a szerelmet**.*

Minden korszakon túl: *József Attila: **A Dunánál**.*

Ezek személyes kincseim. Bármelyiket, bármikor, bárkinek szívesen megmutatom. Emlékek, élmények, sikerek fűznek hozzájuk, közöttük a Radnóti és a Kosztolányi-díj.

Kérem, keressék elő egyiket-másikat. Telepedjenek le társaságukban egy csendes szobasarokba és olvasgassák őket HANGOSAN. Ízlelgessék rímeik, gondolataik fűszerét. Hálásak lesznek érte.

Számomra emlékek is, hiszen a régmúltból felidéznek találkozásaim során ismerőssé, barátta vált költők és előadóművészek nevét Baranyi Ferentől Jobbágy Károlyon és Sík Sándoron át Soós Zoltánig, Ascher Oszti bácsitól az előadóművészet olyan kiváló elkötelezettjeiig, mint Debreceni Tibor, Kardos Tiborc, Horváth Ferenc, Csernus Mariann, Jancsó Adrienn, hogy legalább a hozzám legközelebb állók közül néhányat említsek, – a többi, kényszerűen kihagyott példaképeimtől és patrónusomtól bocsánatot kérve.

Ne legyen se mentség, sem magyarázat, hogy végezetül Sík Sándor „Esz­té­ti­ka” c. könyvéből Somlay Arturt idézem: „A versmondás a legnehezebb mű­faj a világon. Mert az előadó művésztől a legnagyobb szerénységet követeli meg. Nem az a fontos a versmondásnál, hogy én hogy tudok színészkedni, hanem egység az, hogy mit írt a költő.”

Szeretném így mondani a verseket. Sikerül-e, azt csak a közönség tudja megmondani. Bizakodóvá tesz, hogy pályafutásom során Radnóti és Kosztolányi-díjat kaptam.

Krúdy-szín­pa­di ön­á­lló es­te­men pe­dig telt ház hallgatott meg.... „Szeretném, hogyha szeretnének....”

Végül – az elmaradt költemények kárpótlásaként – hadd idézzem *Hegedűs Géza* versét:

A KÖLTÉSZETRŐL

Siket-néma költemény, mely
rímtelen és hímtelen,
a lélekben nehéz émely,
rossz hatása csupa kétely,
kedvünk rontja, mint a métely:
amit várunk nincs jelen.

A költészet, a valódi,
meglehet, hogy régimódi,
de csak akkor szentigaz,
hogyha gyógyír és vigasz,
hogyha látja, aki néz,
ha zenével megigéz,
hogyha szépen zeng a szó
s igazságból származó
szent igéje érthető
gondolatot értető.

A költészet végtelen
száguld földön és egen,
hol üvöltő szilaj orkán,
hol meg árnyalt érzélem,
harag tör ki vádló torkán,
fenevadnak képzelem,
máskor szelíd panaszoknak
elhaló bús sóhaja,
szól kevésnek, szólhat soknak,
mint a lélek óhaja.
Néha, mintha titkos sebtől
halk magányban vérezne,
máskor szelíd panaszoknak
csinnadrattás térzene.

De mindenkor látomás,
látom én és látja más;
lüktetése, ritmusa
lenge tánc vagy vad tusa,
ríme fülbecsendülő
zeneszóba lendülő
lélekké vált értelem,
át időn és át teren
fényt árasztva magyaráz.
Ő a józanság s a láz.

Kováts Dániel:

A HELYI KULTURÁLIS ÉRTÉKEK MEGJELENÍTÉSE A KAZINCZY FERENC TÁRSASÁGBAN

1. A helyi történeti és művelődési értékek számbavétele, bemutatása, védelme a megalakulás óta központi feladata és vállalása a sátoraljaújhelyi székhelyű *Kazinczy Ferenc Társaságnak*. Az 1985 áprilisában, az alakuló ülésen elfogadott alapszabályzat a társaság tevékenységének fő irányát három területre határozta meg:

- a) A Kazinczy-kultusz ápolása, emlékhelyeinek gondozása; Kazinczy Ferenc ma is időszerű életművének feltárása és ismertetése.
- b) Az egykori abaúji és zempléni területeken a népi hagyományok kutatása, ismertetése és ápolása, a terület irodalmi és történelmi emlékhelyeinek gondozása.
- c) A közműveltség, ezen belül kiemelten a szép magyar beszéd terjesztése.

Törekvéseink megfogalmazása óta eltelt huszonegy esztendő, s elmondhatjuk, hogy hűségesen szolgáltuk a megfogalmazott célokat, s munkánk – a rendelkezésünkre álló erőforrásokhoz mérten különösen – eredményes volt. Kezdeményezésünkre emléktáblák sora őrzi a működési területünkön szerepet vállaló nagy elődök emlékezetét.

Hogy csak néhány jellemző példát említsek: Cigándon *Kántor Mihály* néptanítónak, Alsóregmecen *Kazinczy Ferencnek*, Erdőbényén *Ratkó József* költőnek, Mérán *Dayka Gábornak*, Kézsmárkon *Fogarasi János* nyelvésznek, Bánfalván *Kazinczy Gábornak*, Sátoraljaújhelyen Zemplén vármegye tudós levéltárosainak munkásságára hívják fel emlékjeleink a figyelmet.

Tájékonferenciákon értékeltük a jelentős helyi eseményeket; így például Kasán a *Magyar Museum* című folyóirat megindítására, Ónodon *Török Zsófia* 200. születésnapjára, Nagytárkányban *Balassi Bálintra*, Fonyban történeti hagyományainkra emlékeztettünk tudományos előadásokkal.

Eddig hét alkalommal rendeztük meg az Abaúji Szabadegyetem programsorozatát, s újraindítottuk a Sárospatak Népfőiskolát.

2. Témám szempontjából kiemelten könyvkiadói tevékenységünkről kell szólnom, elsősorban *Széphalom* című évkönyv-sorozatunk köteteiről.

Az összesen több mint 7000 oldal terjedelmű anyag tükrében, 300 különböző szerző teljesítménye alapján lehet értékelő megjegyzést tenni a helyi kulturális értékek megjelenítésének eredményeiről.

Amivel kezdenem kell, az a megállapítás, hogy már önmagában évkönyveink létrehozásával is kedvező feltétel nyílt meg munkálkodásunkhoz. 1986 és 2006 között – tehát egy húszévnnyi időszakban – tizenhat évkönyv-kötet kiadásával olyan fórumot teremtett a Társaság, amelyben teret nyitottunk – többek között – az értékek feltárására, felmutatására is. Már az első kötetekben megnyilatkozott két fontos tény: van *mondanivalónk*, s van *munkatársi gárdánk*.

A megalakulás után egy évvel gazdag tematikájú közleményekkel jelentkezhattünk, érdemi adalékokkal szolgáltunk Kazinczy értékeléséhez, a zempléni-abaúji régió kulturális hagyományainak felmutatásához.

A következő kötetekben aztán egyre tudatosabban formálódott ki évkönyvünk profilja, s a tematikai egységek pontosan tükrözték érdeklődésünk irányait. Kötetről kötetre megjelentek a Kazinczy működésével és utóéletével kapcsolatos írások, a helytörténeti s néprajzi közlemények, az irodalmi hagyományt felelevenítő tanulmányok, az iskola- és művelődéstörténeti témák. Valószínű, hogy ezeknek a közleményeknek többsége nem született volna meg, nem került volna nyilvánosságra az évkönyv által teremtett publikálási fórum megteremtése nélkül.

Nem foglalkozom ezúttal a művészi értékekkel, ezért figyelmen kívül hagyom az évkönyveinkben megjelent szépirodalmi és képzőművészeti alkotásokat, noha ezeknek is megvan a maguk szerepe. Most a helytörténeti-helyismereti közleményeket állítom előtérbe, a teljes színskálának csak néhány példáján keresem a tanulságokat.

Vizsgált közleményeink egyik csoportja *folyamatokat* elemzett, arról szólt, miképp illeszkednek a helyi részelemek a nagyobb egészbe. *Bánszki István* például azt elemezte, hogy miképp jelenik meg az európai magyarság eszméje Bessenyei és Kazinczy életművében,

János István a magyar felvilágosodás szépliteratúrai kezdeményeiről értekezett, *Gyárfás Ágnes* a Bécsi Tudós Társaság kapcsolatait tárta fel, *Ruzsiczky Éva* Kazinczynak a német felvilágosodás fő képviselőihez fűződő kapcsolatairól értekezett, *Fried István* Kazinczy és Széchenyi gondolati kapcsait elemezte.

Becsések ebből a szempontból *Richard Pražáknak*, a brünni egyetem professzorának tanulmányai, aki a cseh-morva és magyar kapcsolatokat vizsgálja több tanulmányában a 18. század végének érdekes időszakában.

Az ilyen megközelítések óvnak meg bennünket attól, hogy a provincializmus béklyójába kerüljünk.

Alkalmat adtunk a névadónk szerepével kapcsolatos tisztázó *vitára*, így például Kazinczy „Hivatalba vezető beszéde” megítéléséről (az 1. kötetben).

Ennél is fontosabbnak éreztük azonban Kazinczy életművének vizsgálatát. Ezen a téren kiemelkedő érték, hogy folytatólagosan közöljük Váczy János Kazinczy-életrajzának kiadatlanul maradt második kötetét, s hogy igyekeztünk rendszeresen közzétenni Busa Margit Kazinczy-bibliográfiáját.

Közleményeink egy másik jellemző csoportja az, amely *dokumentumok* feltárására és bemutatására törekszik, ezáltal forrás értékű tényanyagot tár a kutatók s a szélesebb nyilvánosság elé. Többek között Kazinczy ismeretlen vagy elfeledett kéziratait, leveleit közöltük (Balogh Béla, Busa Margit, Fenyvesi András, Kamody Miklós, Kormos Sándor, Mészáros István, Szilágyi Ferenc jóvoltából), publikáltunk egy a szlováksághoz intézett 1848-as szózatot (Szabó Sándor gondozásában). Irodalomtörténeti értékmentésünkben igen nagy segítséget kaptunk Kovács Sándor Iván professzortól, aki tanítványaival természetes fórumnak tekinti évkönyv-köteteinket az általuk felkutatott és bemutatott dokumentumok közlésére.

A nagy tekintélyű tudós nemzedék tagjai – például Mezei Márta, Pál József, Ruzsiczky Éva – mellett pályakezdő kutatókat vonunk be a munkába, így munkatársi gárdánk folyamatosan gyarapszik.

Rendszeresen megjelennek *néprajzi adatközlések*, amelyek a zempléni és az abaúji népélet egyre gyorsabban feledésbe merülő elemeit mentik meg az utókor számára.

Néhány szerzőnk (főként Bencsik János, Csőri István, Nagy Géza, Pozbai Dezsőné, Tassonyi András) szívós következetességgel közlemények sorában tárja fel az általa vizsgált terület etnográfiai jellemzőit, de voltak alkalmi szerzőink (Almássy Károly, Balassa M. Iván, Barsi Ernő, Dankó Imre, Dankó Katalin, Galuska Imre, Kodolányi János, Laki Lukács László, Újszászy Eszter, Újszászy Kálmán, Ujváry Zoltán), akik figyelemre méltó közleményekkel gazdagították mondanivalónkat.

Jutott figyelmünkből a magyarságon kívül más etnikai csoportokra is: Katona Rezsőné, Horváth Kálmán, Kálmán Éva és Kálmán Ferenc a zsidóság, Siska József a ruszinok emlékét kutatta, Stefan Elias a szlovákság Rákóczi-mondáit elemezte; Czenhe Zoltán a gömöri magyarság háború utáni megpróbáltatásait írta le, Viga Gyula, Cap György a FelsőBodroghköz megismeréséhez segített hozzá.

Érdekes településtörténeti dolgozatok születtek (többek között Oláh Tamás és Tamás Edit révén), s foglalkoztunk a népművészet, az iparművészet helyi tárgyival (gondoljunk Balsai Jolán, Csősz-Szabó István írásaira).

Kiemelt helyet foglalnak el évkönyveinkben a *művelődéstörténet* jelenségei, tényei; elsősorban az ősi pataki kollégium adott ismételten témát a kutatóknak (például Balassa Ivánnak, Balsai Jolánnak, Barsi Ernőnek, Benke Györgynek, Fehér Erzsébetnek, Gyöngyösi Péternek, Hörcsik Richárdnak, Katona Ferencnek, Kézi Erzsébetnek, Kiss Endre Józsefnek, Kiss Pálnak, Komáromy Sándornak, Ködöböcz Józsefnek, Szentimrei Mihálynak), de kisebb jelentőségű intézményekre is kiterjedt munkatársaink figyelme. Így az öntevékeny egyesületekre (Bordás István, Fehér József), a helyi közösségek kezdeményezéseire (Bojtor István), Kassa régi egyetemére (Kováts Miklós), az irodalmi örökség mai hatásaira (Dankó Géza, Kováts Dénes).

Nem feledkeztünk meg az irodalom és a művészet helyi jeleiről, olyanokról sem, akikre országosan nem jut figyelem (pl. Babotsay Izsák, Berecz Károly, Bessenyei Anna, Borúth Andor, Éder Gyula, Gyarmati Szabó Márton, Hegyaljai Kiss Géza, Komáromi János, Kun Pál, Lavotta János, Luga László, Mailáth Antal, Mátyási József, Miklósy István, Nyulászi János, Sebeők Sára, Szentjóni Szabó László, Zichy Rezsőné, Zombori Gedő). Számos jeles *történelmi szemlélyiségről* is volt mondanivalónk: például Rögye István, Ágoston István, Ladányi Sándor a Rákócziakról, Csorba Csaba, Konstantin József és Pocsainé Eperjesi Eszter Kossuthról,

Z. Szabó László Széchenyiről írt; Szabó Sándor és Szabó Sándorné lexikonszerűen feldolgozta az abaúji települések jeles szereplőit.

Közvetítik közleményeink az Abaúji Szabadegyetem programjainak értékes tartalmait; a negyedik kötetben a magyar Bibliáról, az ötödikben anyanyelvünk kérdéseiről, a kilencedikben a honismeret és a művelődés kapcsolatáról jelentek meg értékes tanulmányok országos tekintélyű, illetve tehetséges helyi szakemberek tollából, mint Bánszki István, Baranyai Katalin, Csorba Sándor, Deme László, Gaál Botond, Gál Sándor, Gyulai Éva, Katona Rezsőné, Kosáry Domokos, Lavotha Géza, Morvay Péter, Nagy Károly, Pásztó Ildikó, Pásztor Emil, Porkoláb Tibor, Serfőző Simon, Szalipszki Péter, Szathmári István, Takács Péter, Zimányi László, Zimonyi Zoltán.

Külön elemezhetném a Széphalom 8. köteteként megjelent *Újszászy Kálmán emlékkönyv* jelentőségét, amely páratlan gazdagsággal mutatja be egy olyan tudós életművét, aki talán a legnagyobb hatással volt századunkban a zempléni és az abaúji szellemi életre.

A 9. kötetben – szinte az Emlékkönyv folytatásaként – közöltük azokat a méltató előadásokat, amelyek a sárospataki Újszászy-szobor avatását követő emlékülésen hangzottak el. A több mint 700 oldalas nagyszabású 10. kötet megjelenése (1999) után két év szünet következett be, majd 2001-ben folytattuk – megújult formában – sorozatunkat. Időközben kialakult az évkönyvek rovatrendje, amellyel témacsoportokat különítünk el.

Kazinczy és kora cím alatt sorakoznak a névadónkkal és kortársaival foglalkozó írások, *Nyelv és nyelvhasználat* címmel anyanyelvi kultúránk kérdéseivel foglalkozunk, s ebben rendszeres szerzőnk Balázs Géza, Deme László, Mizser Lajos, Nyirkos István. *História és hagyomány* a címe a helytörténeti, művelődéstörténeti, néprajzi tanulmányokat tartalmazó résznek, *Mesterek és művek* címmel pedig irodalmi és művészeti témák jelennek meg. Hamar népszerű lett *Tükrök és tanúk* című rovatunk, amelyben dokumentumokat, visszaemlékezéseket közlünk, ezekben az írásokban a történelem „alulnézetben” jelenik meg. Végül *Számvetés és szemle* rovatunk a Kazinczy Társaság tevékenységével, rendezvényeivel, személyiségeivel, kiadványaival ismertet meg.

Ezúttal csak villanásszerűen emeltem ki bizonyos tematikai irányokat és szerzőket a *Széphalom-évkönyv* köteteiből; egyszer majd részletesebben is foglalkozni kell a tendenciákkal és a teljesítményekkel.

Sem a megjelent írások jellegének felmutatásában, sem a szerzők említésében nem törekedhettem teljességre a rendelkezésemre álló keretben. Talán mégis érzékelhető, hogy milyen erőforrások állnak Társaságunk szolgálatában.

Erőforrásnak érzem, az évkönyvünk körül szerveződött munkatársi gárdát, de azt is, hogy a régió korlátlan gazdagsággal kínálja a kutatókat, megírandó témákat.

Nincs okunk a lelkesedésre, de úgy gondolom, értékelhető eredmények születtek évkönyveinkhez kapcsolódóan. Pedig nem állt mögöttük olyan intézményi háttér, mint amilyen a múzeumi vagy levéltári évkönyveket létrehozta, nincsenek főállású kutatóink, pénzügyileg támogatott kutatási programjaink. De ha más nem is maradna fenn a Kazinczy Társaság elmúlt két évtizedéből, csak ez a tizenhat kötet, akkor is dokumentáljuk velük jelenlétünket a vidék szellemi életében.

3. A Kazinczy Ferenc Társaság műhelymunkájának szerves része a könyvkiadás. Már 1985-ben megindítottuk a *Kazinczy Könyvtár* című sorozatot, amelynek eddig 13 füzete jelent meg, s bennük hiteles kiadásban, gyakran hasonmásban adjuk a szakemberek, lokálpatrióták kezébe a széphalmi mesternek és a régi magyar irodalom alkotóinak Zemplénhez és Abaújhoz kapcsolódó műveit. A miskolci Herman Ottó Múzeummal közösen indítottuk meg a *Poétai Gyűjtemény* című sorozatot 2000-ben, ebben eddig Kazinczy Ferenc, Kiss József, Nicholas Lenau és Ungvárnémeti Tóth László válogatott verseit jelentettük meg. További hat verseskötet kiadása körül bábáskodtunk, Tompa Mihály költeményei mellett, a Társaságunkhoz kapcsolódó költők – Ficsor Miklós, Illés László, Martinák János, Szilágyi Ferenc, Tusnády László – költeményeit adtuk ki.

Egy regény (Bojtor István Júdás-története) és három önéletrajz (Bojtor Istváné, Ködöböcz Józsefé, Szabó Lajosé) közzététele kapcsolódik Társaságunkhoz. Tizenhárom irodalomtörténeti, irodalomesztétikai munka megjelentetése körül bábáskodtunk (ezek szerzői Barsi Ernő, Busa Margit, Csorba Zoltán, Fried István, Hőgye István, Jánosi Zoltán, Kiss Endre József, Kováts Dániel, Miklós Róbert), négy nyelvészeti (Balassa Iván és Kováts Dániel kötetei), három művészettörténeti (Somogyi Gábor alkotta) monográfia, egy teológiai mű (Bojtor Istváné) megjelenését segítettük elő.

Tizenhat az eddig kiadott helytörténeti-helyismereti művek száma (a szerzők, szerkesztők: Bojtor István, Boktor Istvánné, Dankó Imre, Erdmann Gyula, Fehér József, Hőgye István, Kompoirday Levente, Konstantin József, Pozbai Dezsőné, Siska József, Újszászy Kálmán), s Társaságunk nevéhez fűződik a *Sátoraljaújhely Lexikona* című munka létrehozása. Huszonegy év alatt tehát (évkönyveinkkel együtt) 80 kötet megjelenése kapcsolódik a Kazinczy Ferenc Társasághoz.

Jó lenne tudni, hogy az írásban is elérhető nagy anyag mennyire vált ismertté Társaságunk vonzáskörében. Vajon eljutott-e az iskolákhoz üzenetünk, s fölhasználják-e a helyismereti oktatásban az általunk nyilvánosságra hozott ismeretanyagot? Nőtt-e az abaújiak és zempléniek helyi értéktudata az utóbbi évtizedben munkánk nyomán? Ezekre a kérdésekre nem tudok válaszolni, mert nem készült erre irányuló felmérés.

Sejtem csupán, hogy csak korlátozott mértékben jut el a megcélzott csoportokhoz üzenetünk.

Bár bizonyára van felelősségünk hangunk felerősítésében, hatásunk szervezésében, mégsem ez a fő feladatunk. Azzal, hogy megteremtettünk egy fórumot, s nagy áldozatok árán gondoskodtunk évkönyveink sorozatos megjelenetéséről, megtettük a legfontosabbat: megteremtettük a *lehetőséget* a tájékozódáshoz.

Nem azért szólok minderről, hogy önmagunk eredményeit ünnepeljük. De mindenképpen föl kell hívnunk a figyelmet a kiadványainkban megtestesülő és hasznosítható eredményekre, hogy azok ne maradjanak öncélú publikációk, hanem kamatozzanak a köztudatban. Másrészt pedig az a feladatunk, hogy keressük annak formáját, miképp kerülhetünk közelebb azokhoz, akikhez szólni kívánunk.

Jó arra gondolni, hogy kiépült, elmélyült s egyre hatékonyabb az a *műhelymunka*, amely a Kazinczy Ferenc Társaság tevékenységének egyik erőssége, s amely tudományos és művelődési szerepvállalásunk legfontosabb záloga. Ez a szellemi kapacitás megfelelő alapot ad a folytatáshoz. Bízhatunk abban is, hogy társaságunk bázisán olvasóközönséget teremthetünk a kiadott munkáknak, hiszen a helyi értékek, a gyökerek iránti érdeklődés az ember egyik természetes vonása még egy globalizálódó korban is.

Hisszük tehát, hogy a tanulságok elemzése, a publikációs fórumok továbbfejlesztése Társaságunk munkájának további sikerét szolgálhatja.

Papp Istvánné:

MINŐSÉG A VIKÁR SÁNDOR ZENEISKOLÁBAN

Az EU eszmerendszerében a gondolatok és vélemények szabad közlésének alapelvét követi, megteremtve azt a platformot, amely szükséges hazánk tudásalapú művészeti fejlődéséhez. Ez oktatásunk korszerűsítésének folyamata. Különösen az a művészetoktatásban, mert nemcsak azokat a gondolatokat veti fel, hogy szakmai célokkal, kiváló munkatermékkel, a társadalmi kutatások tükrében kell eredményt felmutatnunk, hanem elsődlegesen át kell gondolnunk azt a kérdést: milyen szerepe van a ze-

nének az ember lelki működésében? Hogyan segíti a kiegyensúlyozott személyiség fejlesztését? A művészet és a zene lelki funkciója az érzelmek kifejezése és levezetése, az öröm kielégülése és gyönyörűsége.

A zenetanulás által a gyermek megismeri a katarzisz élményét, amely életvitelének akár teljes megváltoztatására szólít fel értelmileg és érzelmileg egyaránt.

A művészi tevékenység az öröm és katarzisz forrása, vagyis igénybe veszi az idegrendszerünk egészét. Az emberi intelligencia alapképességei észlelés – emlékezés – zenei gondolkodás. A gondolkodás és a képzelet egymást dialektikusan átfogó fogalmak, minden gondolkodásban van egy adag képzelet, s ugyanakkor minden képzelet a valóság tükörkép én alapszik.

A zene tehát meghatározott természetű elemekből álló rendszer, azaz a zenei mennyiség mindig az emlékezet közreműködésével válik minőséggé.

„Vidékre is kell a jó muzsikus” – e szavakkal küldte tanítványát, Vikár Sándort, a kiváló zenepedagógust tanítani, zeneiskolát alapítani Nyíregyházára Kodály Zoltán.

A nyíregyházi Vikár Sándor Zeneiskola egyike Magyarország legrégebbi és legnagyobb zenepedagógiai tradíciókkal rendelkező alapfokú művészetoktatási intézményeinek. Napjainkban is a világszínvonalú magyar zeneoktatás egyik jelentős megyei bázisa.

A zeneiskola mindenkori vezetőjének sem lehet más célkitűzése, mint az értékek megőrzése, valamint a zenei oktató-nevelő munka színvonalának fenntartása és fejlesztése.

Ma is vezérelvünk Vikár Sándor több mint negyven éve megfogalmazott gondolata: „a jó zenére szoktatás is olyan példamutatás, ami serkentően hat, jótékonyan formálja a gyermek későbbi zenei hovatartozását.”

A Nyíregyházi Állami Zeneiskola jogi elődje a Bessenyei Társaság Áll. Engedélyezett Zeneiskolája volt. A Bessenyei Társaság (Bessenyei kör) tulajdonképpen irodalmi társaság volt, és a társaság célkitűzéseiben nem a legelső helyen szerepelt a zenekultúra ápolása, hiszen névadóját a zenéhez jóformán semmi sem fűzte, ha maga ugyan szerette is a zenét.

Miért vette hát pártfogó gondjaiba a társaság a zenei kultusz ápolását, miért bízták meg e sorok íróját, a Kálvineum Tanítónőképző Intézet ének-zenetanárát, hogy szervezze meg és indítsa el a társaság védnöksége alatt a zeneiskolát?

A kérdésre maga Belohorszky Ferenc, a társaság főtitékára válaszolt az 1942. június hó 4-én tartott zeneiskolai növendékhangversenyt megnyitó beszédében, íme: „Amikor a Bessenyei Társaság elhatározta, hogy Nyíregyházán a komoly zenei élet megszervezése és megalapozása érdekében zeneiskola megindítását veszi kézbe azzal a gondolattal és tudatos elhatározással, hogy a kezdet nehézségein át akarja segíteni Nyíregyháza városát, s meg akarja mutatni, hogy van létjogosultsága a városi zeneiskolának Nyíregyházán is, – ezt nem csak azért tette, mert hivatásának tudta és vallotta ennek a kérdésnek megoldását, hanem még inkább azért, mert nagy nemzetnevelői kötelességének érezte ugyanezt.”

Szemelvények a Zeneiskola kiállításából

(Összeállította: Papp Istvánné és Pataki Éva)

Nyíregyháza fejlődése, művelődési helyzete és kulturális élete

A település sorsát II. József 1786. november 23-i szabadalom levele döntötte el, amely Nyíregyházát örök időkre várossá nyilvánította.

A város fejlődésének egyik fokmérője a lakosság számának növekedése.

1789-ben 6923 lakos élt itt. 1876 novemberében a megyeszékhellyé jelölés idején 22 000-en lakják. Ez a szám 1920-ra megkétszereződik: 43 300 főre, és 1939-ben a lakosság száma már 60 000 felé közeledett.

A művelődés igénye minden időszakban élt az itteni emberekben. Hol országos nekibuzdulás hatására, így jött létre a város első közművelődési egyesülete, a Magyar Olvasó Társaság amely az országosan kibontakozó kaszinó élet hatására a nevét Casino Egyletre változtatta, – hol az egyes szakmák és rétegek tudatos, vagy ösztönös kezdeményezéseiből. Így alakult meg a Polgári Olvasó Egylet, a 48-as Honvédek Egylete, a Kereskedő Ifjak Egylete, az Iparos Ifjak Egylete, a Szabolcs Vármegyei Általános Tanáregylet, a Jótékony Nőegylet stb. Előkészítve a talajt a későbbi kultúréletre.

A fiatal város hagyomány keresésében a megye szülöttében, Bessenyeiben, a felvilágosodás kori magyar művelődés programadó-jában találta meg a kulturális fejlődéshez példaképét. Évtizedeken keresztül az ő neve lett Nyíregyháza minden ilyen irányú megmozdulásának a szimbóluma. Így alakult meg 1898-ban a *Bessenyei Kör*, mely a két világháború közötti időszakban is ébren tartója volt a kulturális életnek. **1940-ben *Bessenyei Társaságra*** változtatta a nevét (ma is aktívan működik).

A Nyíregyházi Zeneiskola Névadó Ünnepe

2002. december 8-án a Nyíregyházi Zeneiskola felvette alapítójának, *VIKÁR SÁNDORNAK* nevét. Mint a megye első zeneiskolája 1939 szeptemberében alakult a Bessenyei Irodalmi Társaság keretein belül, a Kálvineum Tanítóképző Intézetében, Vikár Sándor vezetésével.

Az ünnepség Vikár Sándor bronz mellszobrának avatásával folytatódott, melyet Zagyva László, Nyíregyháza város szobrászművésze alkotott. A művész munkáiból sugárzik az élethű, reális ábrázolás, a Kárpát-medence, de talán Közép-Európa különös plasztikai mondanivalója, mely a 20. században felhalmozódott művészettörténetünk számára.

A Vikár szobor különösen jól sikerült alkotása, melyet a Képző- és Iparművészeti Lektorátus Prókai Gábor osztályvezető, Nagy Lajos Imre és Tóth Sándor szobrászművészek szakvéleményeztek. A szobrot Vikár Emese, Vikár Sándor unokája leplezte le, s az esemény jelentőségét pedig a Bessenyei Irodalmi Társaság elnöke Dr. Bánszki István méltatta, ugyanis mint említettem a zeneiskola először a Bessenyei Társaság gondozásában működött.

Névadó

Alapítója, Vikár Sándor nevét vette fel a nyíregyházi zeneiskola a bronzvasárnapi névadó ünnepségen.

A felejthetetlen zenepedagógus mellszobrát unokája avatta fel.

EMLÉKKÉPEK A FORRADALOMRÓL

Előadó: **Dr. Fazekas Árpád** kórházi főorvos,
az 1956-os Üzemi Munkástanács elnöke (Berettyóújfalu)

Az elmúlt öt évtized távlatából ma már jól megítélhető, hogy az 1956. október 23-a és november 3-a között lezajlott magyarországi felkelés, forradalom és szabadságharc világtörténelmi jelenség volt. Az orosz szóhasználat szerinti lázadás (mjatezs) kapcsán a teljesen magára maradt kis magyar néptől szenvedte el a hatalmas Szovjetunió és a marxizmus-leninizmus is az első megrendítő ütet.

Tény azonban, hogy a forradalomnak nemcsak dicsfénye – pozitívuma – hanem figyelemre méltó árnyoldala – negatívuma – is volt, azaz hatalmas véráldozattal, anyagi és erkölcsi veszteséggel járt együtt.

Íme a forradalom veszteséglistája: a harcok alatt életét veszítette 3500 szabadságharcos (főleg fiatalok), a megtorláskor kivégeztek (bírói segédlettel) 600 forradalmárt. Megsebesült 20 ezer fő, akik közül 13 ezer súlyos sebesülés miatt kórházba is került. Utóbbiak azonban később az ávós razziák miatt kezelésük megszakítására kényszerültek, s nagyon sok volt a rossz sebgyógyulás. Internáltak 16000 forradalmárt – főleg munkástanácsok, illetve a forradalmi bizottságok tagjait. Bebörtönöztek 2000 főt, egy évtől életfogytiglanig. Csak Budapesten 37 fiatakorút ítéltek el összesen 234 évre (átlag: 6,3 év). Bosszút álltak a „pesti srácokon”. Kínzásra a börtönökben görög veteránokat használták, akik tört magyarsággal mondogatták: „Kelltek nektek talpatokra magyar!”

A szovjetek 5000 forradalmárt elhurcoltak ungvári börtönbe. A felsorolt veszteség már 65100 személy volt, mégis a nemzet számára legnagyobb érvágást 210000 ember külföldre menekülése jelentette. Hiányukat csak tetézte, hogy köztük nagyon sok volt a fiatal, illetve az egyetemeken kiképzett szakember, vagyis jelentős részük a családalapítás és a legjobb munkaképesség éveiben volt.

Ők voltak azok, akiket a Kádár rendszer csupán a megvető, gúnyos disszidens megjelöléssel illetett. Az emigránsok közül azonban 50000 fő nemsokára hazatért és megtapasztalták, hogy „az ellenségnek adott becsületszó nem számít.” (*Hruscsov*)

Csupán írott malaszt és hazugság volt a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány programjának mindenekelőtt a 3. pontja: „A testvérharc megszűntetése, a rend és a belső béke helyreállítása.

1989-ben a forradalom vívmányaira és főleg szellemiségére épülve megvalósult a III. Magyar Köztársaság!

A múlt életműve egy népnek. Fontos ezzel is törődni, és erre méltó módon emlékezni.

Már most mit üzen a forradalom 50 év távlatából?

1. Október 23-a legyen örömnép a magyarság számára.
2. Egységes legyen az ország népe.
3. A legfőbb tanulság pedig, hogy a magyarság csak önmagára számíthat, önmagában bízhat.

Emlékképeimet Babits Mihály soraival zárom:

„Nem feledésben van orvosság, hanem éppen az emlékezésben.”

A Jósa András kórház sebészeti tömbjének aulájában **Fazekas Árpádról készült dombormű**, Tóth Sándor Munkácsy díjas szobrászművész alkotása.

Válogatás az elhangzott énekekből és versekből

Közreműködtek:

Horváth József tanár, költő: versek*Horváth Józsefné* pedagógus: versek, énekek*HORVÁTH JÓZSEFNÉ* előadásában:Beethoven: **Örömóda***(Schiller versét Zsolnai Vilmos fordította magyarra)*

„Lángolj fel a lelkünkben szép égi szikra, szent öröm!
Térj be hozzánk, drága vendég, tündökölj ránk fényözön!
Egyesíted szellemeddel, mit zord erkölcs szétszakít.
Testvér léssen minden ember, merre lengnek szárnyaid.”
(Ez ma az Európai Unió himnusza!)

Sipkay Barna: *Üzenet* (részlet)

„S az esti csendben vár az öreg paraszt,
Csillagok szikráznak könnyein.
Száll az üzenet, a válasz késik.
S a magyar föld cseppekben issza.
A szíven lőtt egyetemista vérit.”

Zelk Zoltán: *Feltámadás* (részlet)

„Ó magyar ifjúság, a ti város peremének meggyalázott drága népe,
hozzátok könyörgök: oldozzatok fel bűneim alól, már régen a tiétek.
Isten áldjon benneteket, ti élők,
s Isten veletek, ti holtak,
kiknek a véréből leszen a feltámadás.”

Bartók Béla: *Senkim a világon* c. kórusmű

„Hegyek közt lakásom,
Senkim a világon,
Csendes folyóvíznek
Csak zúgását hallom.

A nyári folyóvíz
Télre megaluszik,
De az én bús szívem
Soha meg nem nyugszik.
Erdőben lakásom
Senkim a világon”

Dömötör Tibor: **56 Hősei** (részlet)

„Bátrak voltak már véres harcmezőkön,
halált megvető hunok, avarok,
de oly bátrak még nem voltak e Földön
mint ötvenhatos hősök, magyarok.

Félvilág ellen vették fel a harcot,
reménytelenül, árván, egyedül,
letéptek minden hazugság álarcot,
hitték „Hazádnak rendületlenül.”

Kossuth emléke vezérelte őket,
Petőfi lelke bennük lobogott,
ifjak pótolták földre hulló nőket,
magyar, magyarral mind összefogott.”

HORVÁTH JÓZSEF előadásában:

Márai Sándor: **Mennyből az angyal** (részlet)

„Mondd el, mert ez a világ csodája:
Egy szegény nép karácsonyfája
A Csendes éjben égni kezdett –
És sokan vetnek most keresztet.
Földrészek népe nézi, nézi,
Egyik érti, másik nem érti.
Fejük csóválják, sok ez, soknak.
Imádkoznak vagy iszonyodnak,
Mert más lóg a fán, nem cukorkák:
Népek Krisztusa, Magyarország.”

Tamási Lajos: *Piros a vér a pesti utcán* (részlet)

„Piros a vér a pesti utcán,
munkások, - ifjak vére folyt,
a háromszín lobogók mellé
tegyetek ki gyászlobogót.

A háromszín lobogók mellé
tegyetek három esküvést:
sírásból egynek tiszta könnyet,
s a zsarnokság gyűlöletét,

s fogadalmat: te kicsi ország,
el ne felejtse, aki él,
hogy úgy született a szabadság
hogy pesti utcán hullt a vér.

Vas István: *Az Új Tamás* (részlet)

„Halottak napja. A határon át
Özönlenek idegen katonák.
Jönnek a hódítók s a gyilkosok –
Magyar vagyok.

És nem vagyok többé Kettős, csak egy,
Bizonyosság dobbantja szívemet,
S értelme lett a nem-értett ígérek:
Te vagy az út, az igazság, az élet.”

Horváth József: *Requiem 1956. október 23. emlékére* (részlet)

„Ezerkilencszázötvenhat
októberén
„Ismét magyar lett a magyar,”
nem tűrt tovább,
bénító terror nyílt
sebe égett testén,
vérében föllángolt
ősi szabadságvágy.
Zsarnok tettek okán
vad haragra lobbant,
„Negyvennyolc szelleme”
harcra lelkesített,
szolgaként szenvedni,
sorvadni nem akart,
számon kérte Hittel,
amit megszenvedett.”

Ruttkay Arnold: *Földönfutók* (részlet)

„Enyésző emlékük előtt,
most állj meg egy percre Ember,
Szétszórt sírjuk valahol
Egykor a hűvös déli tenger,
Vagy a forró préri-szél mesél majd
Régi Titkot... –
S egy sorsverte büszke népről,
melynek elbujdosott,
névtelen mostohái lettek.”

Horváth József: *Mementó*
In memoriam 1956.

„Hamvaikat a föld befogadta,
hú sorsukat megmérte a halál,
népünkért áldozták életüket,
tetteikért hazánk hálája jár,
sokszor ömlött magyar vér e tájon,
szomjasan, mohón itta be a föld,
sorsukat Hitébe írja népünk,
mit az idő soha ki nem töröl.
Fájdalmas gyásszal, megrendüléssel
áll őrt sírhalmotoknál nemzetünk,
gyászunkban nem maradunk egyedül,
egész világ együtt gyászol velünk,
békénkért életet áldoztatok
drága hazánknak bátor fiait,
virulnak könny-öntözte virágok,
állnak a hála szent oltárai:
kenyeret, bort áldozunk értettek,
kenyerünkben vérző testetek él,
borunkban lángoló ifjú szívek,
hősök sebeiből szivárgó vér.

Védelmetétek drága hazánkat,
elszaggattátok e bilincseket,
mit téveszméket éltető hada
dolgos népünk kezére készített.
Ahol véretek kiontották,
könnyükkel öntözik magyar anyák,
sírhantokat emelnek fölétek.
jövőbe tekintő édesapák,
lányok vonulnak ahol gyász-zenével,
koszorúkat hoznak, vérpirosat,
sorsotokat tetteinkbe rejtjük,
ragyogjuk, őrizzük szívünk alatt.
Itt teszünk esküt sírotok fölött,
részvétet vállaló világ előtt,
amit népünk töletek örökölt,
kitéphetetlen Sorsunkhoz nőtt:
Szabadságot, égő Honszerelmet
hirdeti fénylőn mártírtetteitek,
véretekkel szentelt drága hazánk
megbékélés hí Bölcsője lehet.

Dr. Exterdéné Zsurkai Ilona:

MEGKÜZDÉSI STRATÉGIÁNK A HÉTKÖZNAPOKBAN

Bessenyei György... „egész életében az értelem keresésével foglalkozott.” (Dr. Bánszki I.) – mint az Ő nevével fémjelzett Irodalmi és Művelődési Társaság tagja, ha csak egy morzsányit is tehetek a mások és magam értelmes életének megvalósításáért, örömteli lehet a munkám.

Előadásom témaválasztásának motivációja a világszerte, és hazánkban is az egyre növekvő lelki sérülések száma és annak következményeként a lelki betegségek sokszínűsége és mennyiségének növekedése. A kiváltó okok egyik szegmensére szeretném irányítani a figyelmet.

Az ember több tízezer éve kialakult biológiai-testével kénytelen elviselni a XXI. század óriási gazdasági-társadalmi változásait, a következményes környezeti szennyezést, a szellemet bombázó információk áradatát, a globalizáció emberi kapcsolatokat sorvasztó hatásait és az egyéni érdekek mindenek előtti érvényesítését, az együttérzés lassú halálát.

Létezésünk dimenziói a testünk, lelkünk, értelmünk és a szociális környezetünk. E területek egységesek, elválaszthatatlanok és az összefüggések az egyszerű szemlélő számára is tapasztalhatóak. Ha bármely dimenzióban pozitív vagy negatív változás következik be, törvényszerűen leképződik a másik két területen is.

- A test negatív változásai lelki sérülésekkel is járhatnak. Pl.: egy végtag elvesztése.
- A lelki sérülések a testi működést is negatívan befolyásolják. Pl.: a szeretett személy elvesztése negatív elváltozásokat, betegséget okozhatnak testünkben (pszichoszomatikus b.)
- A szociális helyzet romlása mindkét másik terület működését károsíthatja. Pl.: munkahely elvesztése.

Az embert csak holisztikusan lehet szemlélni, segíteni, gyógyítani.

A tudományok fejlődésével, a specializációval, az egyes területekkel más-más tudomány foglalkozik.

A testünk működésével, elváltozásaival, betegségeivel, annak gyógykezelésével az egészségügy, a lelki jelenségek működéséről, fejlesztéséről a pszichológia, mentálhigiéne nyújt ismereteket és ellátást. A szociális területen ismét más tudomány képviselői teszik a dolgukat.

Veszélyes, de mégis szükséges az elkülönítés az ismeretek, gyakorlati megoldások hatalmas halmaza miatt. Ezen írásomban a mentálhigiéne egy témájára hívom föl a figyelmet, a nehéz helyzetek megoldására, a megküzdési folyamatokra.

A mentálhigiéne: a lelki egészség megőrzésének és elősegítésének a tudománya, tartalmazza mindazokat az ismereteket és szükséges intézkedéseket, amelyek arra irányulnak, hogy megelőzzék a lelki rendellenességet és javítsák az egyén pszichológiai beilleszkedését a társadalomba, illetve képességeit a harmonikus szociális kapcsolatok kialakítására (Pszichológiai enciklopédia 1992). Interdiszciplináris megelőző tudomány. Különösen a szemléletformálásra, annak következtében a jobb emberi viszonyokra koncentrálnak.

Írásom tartalmához, a szívemhez közel álló szépirodalmi és szakirodalmi idézeteket választottam, talán azért is, mert szemléletformáló céлом is érvényesülhet, ahhoz pedig az érzelmekre is szeretnék hatni.

Mindannyian mások, de valakik vagyunk a Földön. Kosztolányi Dezső a Halotti beszéd c. versében gyönyörűen fogalmazta meg személyiségünk egyediségét:

*„Ilyen az ember. Egyedüli példány.
Nem élt belőle több és most sem él
S mint fán se nő egyforma két levél,
A nagy időn se lesz hozzá hasonló.”*

Évezredek során megtanulta fajunk a természettel, a civilizáció után a városokban való együttélést, a testünk védelmét, egészségének megőrzését, de a lelkünk egészségének védelme, fejlesztése területén rendkívül kevés az ismeretünk.

Erre a hiányra hívja fel a figyelmünket Hárdi István:

„Nem nélkülözhetjük az alapvető pszichológiai és a lelki egészségvédelmi ismereteket, melyeknek megszerzése legalább olyan fontos, mint a mindennapi élet testi ismereteinek, fizikai higiéniájának elsajátítása.”

A. Maslow amerikai pszichológus az emberi szükségletek hierarchiájának felállításával világszerte ismertté vált.

Azonosak a szükségleteink, a mértékük különböző, egyedi. Testi-lelki-szociális hiányállapotunk megszüntetésére törekszik a személyiségünk, ha tartósan elmarad a szükségletek kielégítése, káros következményekkel kell számolnunk.

Bern pedig tömören a lelki szükségletek irányába mutat:

*„Az ember legnagyobb szüksége,
mások elismerésének
és gyöngédségének az elnyerése.”*

Egész életünkben tudattalanul egy ideális állapotot, az anyaméhben átélteket szeretnénk ismét megtalálni.

AZ ANYAMÉHBEN		
1. meleg van	→	MAGZAT NEM FÁZOM
2. állandó táplálék (vérkeringés útján a méhlepényből)	→	NEM VAGYOK ÉHES
3. folyamatos O ₂ ellátottság	→	NEM KELL LÉLEGEZNEM
4. szimbiózisban az ANYÁVAL	→	NEM VAGYOK EGYEDÜL

(E. Zsurkai Ilona, 2000.)

Ha ezután a csodálatos, minden szükségletet kielégítő állapot után eljön az idő, a megszületés ideje, küzdelem az anya és a gyermek számára egyaránt, amire csak a szülő anya emlékszik és az eseményt kiszínezve meséljük, amíg élünk...

Aki már látott a születés utáni percekben újszülöttet, nem felejt el azt a rémült, „kapálózó” félelmet, amit a külvilág nyomban megismertet vele (fázik, bizonytalan, éhes...). Kapaszkodva, ökölbe szorítja kezét és hát sír... Ez életünk első krízise. Az érintés, a simogatás, ezek az első kommunikációs élmények és a szopás lassanként megnyugtatja.

A szeretet nem más, mint lelki táplálék, gondoskodó figyelés, együttérző cselekvés, a feltétel nélküli elfogadás – mindezek nélkülözhetetlenek életünk kezdetén. Az ösbizalom „hogyműködök minden körülmények között rád” (ez esetben az anyára) meghatározza és letéteményese lelkünk egészségének.

Sütő András 2000-ben készült rádió interjújában az alábbiakat nyilatkozta:

„A család: sokféleképpen értelmezett fogalom, szentséges is, megtisztelt és olykor megvetett, cinikusan félrelegyintett. Állapota, jellege, szelleme mégis sorsot formáló – legalábbis meghatározó mindnyájunk számára. E földi vándorúton ama bizonyos hamuban sült pogácsa – a család. Jó szava, szelleme, védőszentje a mesebeli hősnek. Aki e nélkül indul, nagyobb veszedelmek közé kerül, sebezhetőbb minden tekintetben.”

A teljesség igénye nélkül, kisgyermek-kortól halálunkig nézzük végig azokat a nehéz, olykor krízist okozó helyzeteket, melyek idején döntést kell, kellene hozni. Ezt a folyamatot nevezzük megküzdési folyamatnak, stratégiának – copingnak. Az ember életkorából adódóan kétszer éli meg a kiszolgáltatottság érzését: csecsemő, kisgyermek korban biztosan és az öreg, aggastyán ember, ha egészségi állapota miatt kerül ilyen helyzetbe.

A kisgyermek nyiladozó értelme, természetes kíváncsisága, a dolgok kipróbálása irányába tereli a kis embert. A megtapasztalás a sikerélmények mellett azonban rossz érzést, félelmet, fájdalmat okozhat az aktivitása.

A kisgyermek félelmeinek okai széleskörűek. Két fő csoportra oszthatóak, a tudatlanságból adódóak – vagy a szándékos megfélemlítések. Ha a televízióban sugárzott meséket nézi a kisgyermek, pusztán a fény-, hang- és képhatások is kelthetnek félelmet.

Durva nevelési hibák: szobatisztaságra neveléskor a kényszerítő módok, a „kötelező” délutáni alvás, a büntetések módozatai mind a félelem forrásai. Ha egy háztartási gépet vásárolunk, az üzembe helyezés előtt elolvassuk a használati utasításokat, vigyázunk, el ne romoljon, karban is tartjuk! A gyermeket gondozhatjuk-nevelhetjük kellő ismeretek nélkül is? – az ott elkövetett mulasztások, hibák nem büntetendők!... és a „karbantartás” – ez a szép magyar szóalkotás már csak a tárgyakra vonatkoztatva gyakori kifejezés?

El sem tudjuk képzelni a testi-lelki bántalmazott gyermek szenvedéseit, a szexuálisan zaklatott gyermek gyötrelmeit. A fel nem dolgozott, rögzült félelmek szorongássá alakulnak, ami a testi és a szellemi teljesítő képességet egyaránt csökkenti és egy életen át befolyásolja a lelki élet egészségét.

A mikrokörnyezet hatásai a legerősebbek, de az óvoda-iskolai közösség a pedagógusok is ott hagyják nyomukat lelkünkben. Szárnyakat adhat egy nevelő és összezárt szárnyakkal zuhanásra kényszeríthet egy tanulót az a tanító-tanár, aki megszégyeníti, megalázza a gyermeket.

Az érzelmek, indulatok kezelése rendkívül nehéz a kamasz számára. A párkapcsolati első élmények meghatározó szerepet töltenek be a lány és a fiú életében. Az oktatásnak nagyobb szerepet kellene fölvállalnia a család ez irányú nevelése mellett. A családtervezés komoly feladat!

Nagy döntéshozatal a pályaválasztás, ami gyakran egybeesik a párválasztással. Óriási terhet vállal a fiatal házaspár, ha azonos időben tanulnak és a „nem tervezett” kisgyermek megszületik, akit gondozni-nevelni kell. A túlvállalás, a munka nem egyenlő elosztása a házastársak között, a fáradtságérzés feszültséget kelt! Ha ennek kezelése, megbeszélése elmarad, beindulhat a házastársi veszekedés-sorozat, ami próba nélküli parádés előadássá alakulhat, és amit leginkább a szomszédok élveznek.

*„Nyelvi magatartásunkban benne van
embertársaink megbecsülése, illetve lenézése.”
(Illyés Gyula)*

Veszélyesebb a helyzet, ha a bizalom vesz el, a harmadik megjelenése. Ha a konfliktusok megoldásából hiányzik az egymás iránti alapvető tisztelet, ez esetben a kiszolgáltatott házastárs számára, az ő méltóságának, lassan ható méreggé válik házastársa. És erről nem készíthető láttelelet!

A kiszolgáltatottság felnőtt korban nem pusztán anyagi természetű, léleksorvasztó a gátlástalan, őszintétlen jellemű ember közelsége, fenntartja az elhúzódó stresszhatást.

Szerepeink másak-másak az élet különböző területén, egyszerre vagyunk gyermekek, szülők, munkatársak, barátok stb. A munkahelyi elvárások kölcsönös, pontos megfogalmazása – a szerződés – a jó közérzetet, elégedettséget garantálja.

Az emberi jogok alappillére a megkülönböztetés mentesség, ez a munkahelyek legfontosabb humánpolitikai feladata: „Minden ember egyenlő méltóságából egyenlő szabadság, egyenlő jogok következnek.” (Kardos, 2003.)

A fajta, neme, vallási és politikai hovatartozása nem diszkriminálhat senkit. Ha egyszerre rendül meg a családi-, munkahelyi béke, a két alapvető szerepünk, halmozottan sérül a személyiség.

Ez az állapot, ha stagnál, napi gyakoriságú lehet az elviselhetetlen konfliktus. Kialakulhat a lelki sérülés utáni „stressz betegség”, aminek egyik következménye a hippocampus (az agy memória központja) térfogatának csökkenése (prof. Janka Z.).

Életünk „érett” szakaszában, a silver-korban bölcsebben szemléljük nehézségeinket vagy éppen a „most és itt, elég volt” döntést hozzuk.

Nagyobb hangsúlyt kap az életmód idősebb korban, az aktivitás testi-lelki szellemi arányait érdemes tervezni. Szent-Györgyi Albert véleménye:

*„Minden élettelen fizikai rendszer a használatban megy tönkre,
viszont az élő rendszereket a tétlenség teszi tönkre,
míg a használatban fejlődnek.”*

Az Alzheimer-kór (lelki leépülés) a rettegett betegségek egyike, ami nem feltétlenül idősek betegsége. „Kétszeres elmúlás: a földi létben a lélek előbb múlik ki, mint a test” (prof. Janka Z.).

Ha özvegység, vagy más ok miatt egyedül marad az ember, fontos, hogy a valakihez vagy valakikhez való tartozás szükségességét szem előtt tartva szervezze életét.

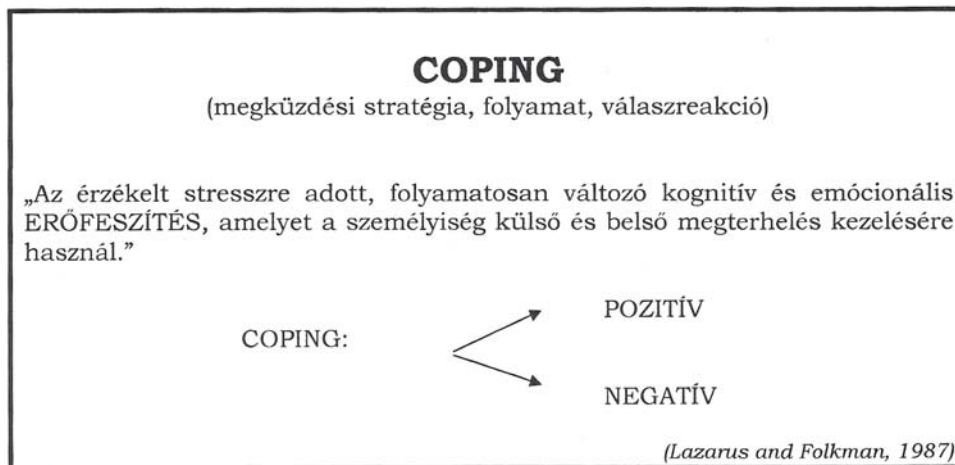
Érzékenyebb sebezhetőbb a támogatottság élményét nélkülöző személyiség.

Azon dolgozóknak, akik emberekkel foglalkoznak, legyen az hivatal, vagy más ellátó rendszer (szociális intézmény, egészségügy) alkalmazottja, figyelmébe ajánlható Ancsel Éva írása:

„A testi sértésekről készíthető láttelel. Így az is megállapítható, hogy hány napon belül gyógyulnak. De ki mondja meg egy szóról, egy hangsúlyról, egy vállvonogatásról, vagy egy röhögésről, hogy meddig lehet utána életben maradni, miféle belső vérzésekbe hal bele ilyenkor az ember?”

Mindnyájunk közös félelme –kollektív félelem – ha eljön az idő, amikor a lélek és a test végső búcsút mond egymásnak. Vajon lesz-e ott, aki megfogja a kezünket? Az Isten-hittel élő emberek könnyebben viselik ezeket a nehéz napokat. A hit ereje a visszafordíthatatlan betegségek átélését is segíti.

A felsorakoztatott, kiemelt nehéz helyzetek kezelését, megoldás keresését COPINGNAK nevezzük (to cope – angol kifejezés).

A harcmodorunk személyre szabott, ami részben genetikai kódolás, másrészt pedig 3-6 életévben kialakuló, önaktualizáló képesség. Engedjük-e akarni, megtanítjuk-e a gyermeket a küzdelemre, a veszteség elfogadására. A demokratikus kapcsolatok a családban az oktatási-nevelési intézményekben csak pozitívan befolyásolják az alakuló személyiség ez irányba történő fejlődését.

COPING ÉRTELMEZÉSE

- önaktualizáló képesség
- küzdési stratégia, folyamat
- harcmódor
- személyre szabott
- 3-6 életévben alakul ki

Formái:

Pozitív coping

1. problémamegoldó
2. kompenzálás
3. complajens
4. cselekvő hely-helyzetváltoztatás
5. altruizmus

Negatív coping

PASSZÍV FELADÁS

PÓTCSELEKVÉSEK

- alkoholizmus
- drog
- prostitúció
- bűnözés
- agresszió
 - verbális
 - cselekvő
- öngyilkosság

(E. Zsurkai, 2005.)

Minden ember saját megoldásait használja problémái kezelésére, ezért részben problémamegoldó folyamatnak is tekinthető a megküzdési stratégia. A nehéz helyzet megélésének sorrendje:

- a személyiség érzelmileg megéli, fél, szorong, vagy nyomban krízisbe kerül
- az egyén elemzi, megállapítja a kialakult helyzetet
- cselekvően reagál, passzív, menekül, vagy pótcselekszik.

A negatív copingok pótcselekvések, önpusztító megoldások.

Egy 1997-es felmérés szerint hazánkban az egy főre jutó tiszta szesz fogyasztás 11 liter/ fő évente, ebbe beleértendő a csecsemő és az aggkorú ember is. A tendencia növekvő, olvasható már 15-16 l/fő is. Szomorú a nők körében terjedő alkoholfogyasztás, mint „feszültségcsökkentő” módszer. A drog, prostitúció, bűnözés gyakran egymást kiegészítő jelenségek. A visszafordíthatatlan „megoldás” az élet elvetése.

Hosszú ideig a világelső között volt hazánk a sajátkezű halál elkövetésében. Az öngyilkos, amikor meghozza a döntést, „feladja”, nem bírja a szenvedésnyomást. A mikro környezet közönye, a segítség elmulasztása következtében az egyént sodorja az önpusztítás felé.

*„A fájdalom rettenetesebb ura az emberiségnek, mint maga a halál.”
(A. Schweizer)*

A lelki sérüléseket nehéz kezelni, jobb megoldás a prevenció, a stresszek, konfliktusok kezelésének elsajátítása. Egyik módszer a személyiség-, a teherbíró- és kommunikációs készség fejlesztése.

Kulcskérdés a problémák kezelésében az önérvényesítés: az alakító- és alkalmazkodó erő egyensúlyára való állandó törekvés.

Az önfeladás nélküli alkalmazkodás és a környezetünkre való hatás mértékét keressük egész életünkben.

A harmonikus emberi kapcsolatok kölcsönös tiszteletet, őszinteséget, empátiát, bizalmat és előítélet-mentességet tartalmaznak. A személyiség copingjének fejlesztése össztársadalmi érdek, feladat! – azonban az egyén egészségi állapotának mutatói közt lényegesen kevesebb a lélek egészségének a vizsgálata, az ide vonatkozó adat. A fejlesztéseket e nélkül elkezdni, pusztán ötletszerűen nem lehet eredményre vezető.

A banki, az üzleti életben a munkavállaló személyiségét is vizsgálják felvételtkor, érthetetlen, hogy az oktatásban, az egészségügyben, a szociális ellátásban ilyen jellegű vizsgálat nincs. A kiszolgáltatottság érzése az említett szakterületeken, a szolgáltatást, az ellátást igénybevevők körében a leggyakoribb.

„Az Egészség Évtizedének Johann Béla Nemzeti Programja prioritásai között találjuk az alábbi célkitűzést: „*megküzdési stratégiák elsajátítása, lelki segítségnyújtások biztosítása.*” Kár, hogy a program forráshiányra hivatkozva nem széleskörű. (Nagy J.-né, 2006.)

Az ember saját lelki egészségéért, copingjának fejlesztéséért autodidakta módon is sok ismerethez juthat, aminek segítségével az önérvényesítésének demokratikus formáját gyarapíthatja:

- Célszerű első lépésként elemezni, meghatározni saját helyünket a világban: „hol tartunk az életúton?” Számba vehetők az elért eredmények, tervek, vágyak, aztán mellérendelni a negatív évek eseményeit, azok megoldásait. Fontos megfogalmazni a közeli és távoli jövő félelmeinek tárgyát, megoldatlan helyzetek problémáit. Ez a tudatosság a kiinduló pont. (helyzetfeltárás, értékelés) (E. Zsurkai, 2000.)
- Önségítő módszereket kínál a szakirodalom: pl. Haraszi L.: Mitől és miért félünk (1995.), amiben a módot és a mikéntet egyaránt megtaláljuk.
- Az ellazulás, a relaxáció megtanulása, ami a testünkön át a lelki nyugalmat is elősegíti, feszültséget old, segít megelőzni a pszichoszomatikus betegségeket.
- Talán a legfontosabb a valakihez-valakikhez való tartozás, mert az ember önmagában sem nem boldog, sem nem boldogtalan, ez az élmény két vagy több pólusú.

„...minden olyan program, amely a szociális kapcsolódásra biztosít lehetőséget, bevonódást jelent valamilyen közösségbe, amely tagjainak elfogadó és támogató légkört nyújt, a mentálhigiénés segítségnyújtás lehetőségeit rejt magában.”

(Bagdy, 1994.)

A segítő kapcsolatnak két formája ismeretes, az önkéntes laikus és a professzionális segítő. Gyakran elegendő problémáink megoldásához egy megbízható, empátiás, elfogadó laikus, aki meghallgat, és kívülről látva visszajelez, így eljutunk a megnyugváshoz, ha nem is döntöttük még el a cselekvést. (feszültségcsökkentő hatású)

Fontos felismerni azt a helyzetet, amikor szakemberhez kell fordulnunk.

A mentálhigiénés primer prevencióra mindenkinek, míg a szekunder prevencióra már tüneteket mutató embernek van szüksége, akinek természetesen szakember segíthet.

Hangsúlyozni kell, hogy az idejében kapott segítség megelőzheti a pácienssé válást, ami már a medicina hatáskörébe történő kezelést jelenti. Minden embernek joga és lehetősége van nehéz helyzetében az egyházak képviselőinek, a lelkészek, papok, apácák, szerzetesek segítségét kérni, igénybe venni, ők a hiten alapuló segítő professzionisták.

A döntés dilemmája, következményeinek felvállalása saját felelősségünk. Egy londoni utazásom során szuvenírt akartam vásárolni, lemaradtam a csoporttól –meg is kaptam a „magamét” – mindez azért történt, mert sorba kellett állnom az angol királynő nyári rezidenciájának ajándéküzletében. Vonzott az egyszerű, ezüstszínű kulcstartó, amin egy korong függött, azon pedig angol szöveg (nem láttam és később, amikor megvásároltam, nem is értettem a szöveget). Itthon egy angol nyelvtanárt kértem meg arra, hogy fordítsa le. Ámulva és megdöbbenve hallgattam a szöveget, ami – kérés-ima?

*„Istenem, adj türelmet, hogy el tudjam viselni azt,
amit nem tudok megváltoztatni;
adj bátorságot, hogy meg tudjam változtatni azt,
amit nem lehet eltérni;
s adj bölcsességet,
hogy ezt a kettőt meg tudjam különböztetni egymástól.”*
(Oettingen)

Mindezekén túl még egy személyes élményem szeretném megosztani az olvasóval: életem egyik törésvonalának idején a helyi sajtóból értesültem a Besse nyei György Irodalmi és Művelődési Társaság aktuális rendezvényéről, ami egyik hónap végi csütörtökön volt.

Elkésve, az utolsó sorba bezuhantam és talán nem is figyeltem teljes odaadással, de megérintett az ott lévők szelleme, aztán ismét és ismét elmentem. Minden alkalommal „ajándékkal” távoztam, a lelkem feltöltődött. Értékeim közt őrzöm az előadások üzenetét, hangulatát. Úgy érzem, csodálatos emberekkel találkoztam – találkozom ott, immár a Társaság tagjaként.

A KARÁCSONYI RENDEZVÉNY SZÓNOKAI

Elnöki köszöntő a Bessenyei serleggel

*„Ez a serleg Bessenyei serlege,
Tiszta borral tüzes lelket tölts bele,
Úgy idézd a Bessenyei szellemét:
MŰVELTSÉGÉRT, MAGYARSÁGÉRT
Küzdjön minden nemzedék”*

DR: BÁNSZKI ISTVÁN

A Bessenyei gondolatok „eredményhirdetése”

KOVÁCS TIBOR

A Bessenyei Almanach szerkesztői gondolatai

DR. CSERMELY TIBOR

TÁRSASÁGUNK IDEI KITÜNTETETTJEI:

**„MŰVELTSÉGÉRT, MAGYARSÁGÉRT ”
díszoklevelet kapták
(Természetesen feleségeik társaságában!)**

SCHMIDT SÁNDOR iparművész

LABOSSA GUSZTÁV
a Városvédő Egyesület elnöke

FEKETE BÉLA
a tiszebérceli Bessenyei Szakiskola
igazgatója

NÁHÁNY KEDVES ARC A KARÁCSONYI ÜNNEPSÉGÜNKRŐL:

† **ELHUNYT TAGJAINKRA EMLÉKEZÜNK**

márciusban: **Orosz Szilárd**
Majoros Takács Ferenc

augusztusban: **Kiss János**
Dr. Erdész Sándor

novemberben: **Dr. Horváth Sándor**

decemberben: **Dr. Pregun István**

A SZERKESZTŐ UTÓSZAVA

Újabb öröm a Bessenyei Társaság életében, hogy 2006-ban is gazdag termést gyűjthettünk be a Társaság csűrébe, és most közreadhattuk ebben a kötetben.

Jó érzés tölt el mindnyájunkat, hogy havi rendszerességgel összejöttünk ez évben is, és fogékonyan a szépre, az igazra és a jóra igyekszünk gazdagítani műveltségünket és magyarságunkat.

Most, hogy kötetbe szerkesztve – immár írott formában is – újra felidézzük az elhangzottakat, nemcsak emlékezünk, hanem a mondanivalók finomabb rezdüléseit, mélyebb tartalmi összefüggéseit is birtokba vehetjük.

Így vagyunk ezzel a költői művek, a prózai és drámai részletek újra olvasásakor, a versmondásról szóló szép lírai vallomással, de könnyebben értelmezhetjük az irodalmi elemzéseket is, vagy éppen egy március 15-i „ünnepi beszéd” rendhagyó voltát. Visszalapozhatunk a Kazinczy Társaságot, a Nyíregyházi Főiskolát, a Vikár Sándor Zeneiskolát bemutató írásokra, a Bessenyei szobor koszorúzásakor elhangzott ünnepi beszédre, az 1956-os forradalom és szabadságharc méltóan szép megidézésére, s az életünk stressz-helyzetei leküzdési stratégiáinak szakszerű mentálhigienikus tanácsaira.

A kedves olvasó – minden bizonnyal – észreveszi a személyes mentalitásokból fakadó különbözőségeket az írásokban. Egy gyűjteményes (többszerzős) kötetnek ez természetes velejárója.

A szerkesztésnek be kellett érnie az írók-költők bemutatásakor azzal a szövegterjedelemmel, amelyet a szerzőktől kapott, különösen ami az életpályájukat illeti.

Nem volt könnyű a technikai szerkesztésnek a különböző minőségű fényképek egységesítésre irányuló törekvése sem.

Őszintén hisszük, hogy ez a kötet is – csakúgy, mint az előző – hirdeti a Társaság célkitűzéseit napjainkban is.

Dr. Csermely Tibor

TARTALOMJEGYZÉK

ELNÖKI KÖSZÖNTŐ	5
LÍRÁM VÍG HÚRJAIN	7
<i>Demeter Sándor</i>	9
<i>Pagonyi Szabó János</i>	15
<i>T. Bognár Márta</i>	21
<i>Szunyogh Gizella</i>	29
<i>Kocsis Csaba: EZÜSTKERT</i>	35
<i>Walkó Zoltán: AZ EMLÉKEZET SZÍNPADA</i>	41
<i>Dr. Aporné Kovács Éva: KALEIDOSZKÓP A VILÁGRA</i>	45
<i>Dr. Balogh Árpád: NYÍREGYHÁZI FŐISKOLA BEMUTATÁSA</i>	51
<i>Kovács Tiborné: EMLÉKEZÉS A BESSENYI SZOBORNÁL</i>	61
<i>L. Tóth László: VERSEIM</i>	65
<i>Kovács Dániel: A KAZINCZY FERENC TÁRSASÁGRÓL</i>	69
<i>Papp Istvánné: MINŐSÉG A VIKÁR SÁNDOR ZENEISKOLÁBAN</i>	77
<i>Dr. Fazekas Árpád: EMLÉKKÉPEK A FORRADALOMRÓL</i>	81
<i>Dr. Exterdéné Zsurkai Ilona: MEGKÜZDÉSI STRATÉGIÁNK A HÉTKÖZNAPOKBAN</i>	89
A KARÁCSONYI RENDEZVÉNY SZÓNOKAI	101
TÁRSASÁGUNK IDEI KITÜNTETETTJEI	102
NÉHÁNY KEDVES ARC A KARÁCSONYI ÜNNEPSÉGÜNKRŐL	103
ELHUNYT TAGJAINKRA EMLÉKEZÜNK	105
A SZERKESZTŐ UTÓSZAVA	106

Készült:

Felelős vezető:

